

0154
МІНІСТЕРСТВО ОБСІТИ УРСР

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КАФЕДР ІНСТИТУТУ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ ВОЗЗ'ЄДНАННЮ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ
В ЄДИНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ РАДЯНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

27—28 грудня 1964 року.

Івано-Франківськ, 1964 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УРСР

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КАФЕДР ІНСТИТУТУ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ ВОЗЗ'ЄДНАННЮ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ
В ЄДИНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ РАДЯНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

27—28 грудня 1964 року.

БІБЛІОГРАФІЯ

РЕДКОЛЕГІЯ:

Доцент Васюта І. К., Верещака В. І., кандидат історичних наук Мельник В. М. (відповідальний за випуск), доцент Потоцький Г. К.

БН 4137

М. К. КУЧЕРОВ.

ВПЛИВ ВЕЛИКОЇ ЖОВТНЕВОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА РОЗВИТОК РЕВОЛЮЦІЙНОГО РУХУ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ І ВИНИКНЕННЯ ПЕРШИХ КОМУНІСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1. Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції в Росії зробила виршальний вплив на розвиток революційного руху на західноукраїнських землях. Вона дала нові сили трудящим в їх визвольній боротьбі, викликала до життя небувале революційне піднесення. Живий приклад пролетаріату Росії запалював західноукраїнських трудящих на самовіддану боротьбу за соціальне і національне визволення. Велика Жовтнева соціалістична революція, діяльність РКП(б) і створення в той час Компартії України відіграли головну роль в утвердженні пролетарської ідеології в середовищі робітничого класу, у виникненні та ідейно-організаційному оформленні Комуністичної партії Східної Галичини.

Незважаючи на різні поліцейські і цензурні заходи австро-угорського уряду, ідеї Великого Жовтня з блискавичною швидкістю поширювалися серед трудящих мас західноукраїнських земель, знаходили там найсприятливіший ґрунт. Так, уже 9 листопада 1917 року львівська газета «Кур'єр львівський» повідомила про збройне повстання в Петрограді, арешт Тимчасового уряду і створення робітничо-селянського уряду на чолі з В. І. Леніним. Ця ж газета сповіщала, що нова влада виступає за негайне укладення демократичного миру, передачу землі селянам, зміцнення Рад.

Запалюючі лозунги Великого Жовтня надихали трудящі маси на самовіддану революційну боротьбу. Країна Рад стала маяком міжнародного революційного руху. «Приклад Радянської республіки, — говорив В. І. Ленін, — стоятиме перед ними на

довгий час. Наша соціалістична республіка Рад буде стояти міцно, як факел міжнародного соціалізму і як приклад перед усіма трудящими масами»¹⁾).

2. Перемога соціалістичної революції в Росії прискорила розвал Австро-Угорської імперії. В січні 1918 року по всій Австро-Угорщині прокотилася могутня хвиля загального політичного страйку, оголошеного на знак підтримки мирних пропозицій Радянської держави та протесту проти дій німецько-австрійської воєначини, що намагалася зірвати мирні переговори з Радянською Росією в Бресті. Страйк розпочався в промислових центрах Австрії 14 січня. А вже 17 січня 1918 року застрайкувало 800 робітників львівських залізничних майстерень, пізніше до них приєдналось ще понад 1.600 робітників. Слідом за залізничниками у страйкову боротьбу включилися робітники львівських промислових і комунальних підприємств — всього близько 1.000 чоловік. Страйковий рух усе більше набирив політичного характеру. На перший план страйкарі висували лозунги негайного виходу з імперіалістичної війни революційним шляхом.

Під впливом зростаючого робітничого руху посилилась класова боротьба на селі. Пригноблене безземельне і малоземельне селянство західноукраїнських земель виступало проти нелюдської експлуатації його поміщиками і куркулями, за ліквідацію великого землеволодіння, за наділення селян землею, проти примусових робіт у поміщицьких маєтках.

3. В листопаді 1918 року під ударами революційних виступів трудящих і пригноблених народів розвалилася клаптикова Австро-Угорська монархія. Владу в Західній Україні тимчасово захопила контрреволюційна українська буржуазія, створивши реакційний уряд так званої Західноукраїнської народної республіки (ЗУНР).

Уряд ЗУНР залишив в силі всі закони австро-угорської монархії, маючи намір використати їх для боротьби з революційним рухом. Еже в перші дні свого існування він безсоромно просив американського президента Вільсона взяти Західну Україну «під свій протекторат». Цей уряд перетворився в знаряддя боротьби міжнародного імперіалізму проти Радянської влади на Україні і в Росії.

Жорстоке придушення українськими націоналістами революційних виступів робітників і селян і зрада національних інтересів українського народу в час нападу панської Польщі на Західну Україну викликали обурення широких народних мас. Робітники почали створювати Ради, які вимагали возз'єднання з Радянською Україною. Переконавшись у брехливості обіцянок

1) В. І. Ленін: Твори, т. 26, стор 422.

уряду ЗУНР про земельну реформу, селяни явочним порядком захоплювали панські землі.

4. В умовах революційного піднесення в кінці 1918 — на початку 1919 року почали створюватися в Західній Україні перші комуністичні організації.

В лютому 1919 року в м. Станіславі відбулась нелегальна конференція представників комуністичних організацій і груп за участю представника ЦК КП(б)У, на якій було організаційно оформлено Комуністичну партію Східної Галичини і обрано її Центральний Комітет, який очолив К. Саврич (Максимович) — відомий в Галичині революційний діяч. Конференція мала важливе значення, після неї почався інтенсивний процес об'єднання комуністичних організацій і груп навколо обраного керівного центру.

Послідовно виражаючи інтереси трудящих, комуністи Галичини стояли на позиціях визнання єдиного керівного центру українського народу в особі бойового загону РКП(б) — Комуністичної партії України. До кінця віддані справі соціального і національного визволення, вони вбачали найміцнішу гарантію свободи трудящих Західної України у возз'єднанні всіх українських земель під прапором Радянської влади, в братній сім'ї радянських республік.

ЦК РКП(б) і ЦК КП(б)У приділяли велику увагу організації роботи серед галицьких комуністів. В. І. Ленін особисто приймав делегатів від Компартії Східної Галичини, розмовляв з ними. Він дав також поради і розпорядження Галицькому революційному комітетові, який був створений після розгрому білополяків і визволення значної частини західноукраїнських земель Червоною Армією літом 1920 року. Молода Компартія Галичини розгорнула тоді широку політико-масову, організаційну роботу серед трудящих визволеного краю. Короткочасне існування Радянської влади в Галичині в 1920 році було великою політичною школою для Компартії і широких мас трудящих.

5. Восени 1920 року Галичина і Волинь були знову захоплені білополяками при допомозі імперіалістів Антанті. Комуністична партія змушена була працювати в глибокому підпіллі, але, незважаючи на це, її авторитет і вплив серед трудящих швидко зростає. Нові завдання, що виникли після загарбання Галичини білопольськими окупантами, вимагали від західноукраїнських комуністів встановлення тісного зв'язку з Комуністичною партією Польщі. Польські комуністи надавали братерську допомогу і підтримку західноукраїнським комуністам. З 1921 року Компартія Західної України стала крайовою автономною організацією Компартії Польщі і в той же час продовжувала підтримувати тісні ідейні і організаційні зв'язки з Компартією України.

Працюючи в суворих умовах підпілля, переборюючи окремі помилкові погляди керівництва, КПЗУ твердо стояла на ленінських позиціях, була вірним захисником інтересів трудящих Західної України, активним борцем і організатором мас на боротьбу за владу Рад, за возз'єднання з Радянською Україною.

І. І. ЧЕРВІНКІН-КОРОЛЬОВ.

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ В ЗАГАРБАННІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ПАНСЬКОЮ ПОЛЬЩЕЮ У 1919 Р.

1. Роль міжнародного імперіалізму і, зокрема, його головного штабу — Паризької мирної конференції в загарбанні Східної Галичини білополяками у 1919 р. висвітлена досить ґрунтовно в працях радянських істориків Б. Штейна, Р. Симоненка, О. Берьозкіна, Ф. Зуєва та інших. Проте всі названі автори закінчують дослідження подіями першої половини 1919 р., тобто часом, коли Східна Галичина була окупована військами панської Польщі. Події другої половини 1919 р. майже не привертати уваги дослідників. Тим часом критичний аналіз документальних матеріалів Паризької конференції, зокрема обговорення в її органах питання про Східну Галичину в другій половині 1919 р., не тільки дозволяє більш повно з'ясувати роль Антанти, і особливо США, в анексії західноукраїнських земель панською Польщею, але й проливає додаткове світло на весь комплекс заходів імперіалістичних держав, спрямованих на активізацію антирадянської інтервенції.

2. В числі держав, на які покладались великі надії організаторів II походу Антанти, була й панська Польща, правлячі буржуазно-поміщицькі кола якої, всупереч волі свого народу, що прагнув жити в мирі і дружбі з радянським народом, перетворили Польщу в один з плацдармів антирадянської інтервенції.

З метою зміцнення панської Польщі, як важливої сили у війні проти Радянської країни і в боротьбі з революційним рухом на західноукраїнських землях, керівники Паризької конференції своїм рішенням від 25-го червня 1919 р., прийнятим з ініціативи США, уповноважили панську Польщу окупувати Східну Галичину. Ігноруючи прагнення українського народу до возз'єднання в єдиній українській Радянській державі, імперіалісти намагались не допустити приєднання Східної Галичини до Радянської України, перетворити Галичину в «підмандатну територію», яка розглядалась ними як один з плацдармів антирадянської інтервенції.

У здійсненні цієї підступної політики імперіалістам на ділі сприяли українські буржуазні націоналісти, які продавали інтереси українського народу іноземному і, в першу чергу, американському капіталові.

3. Народні маси Галичини піднялись на боротьбу проти іноземних загарбників. Проте сили були нерівними. Протягом червня 1919 р. більша частина території Східної Галичини була окупована військами буржуазно-поміщицької Польщі. В цей важкий для Галичини час велику підтримку і допомогу трудящим західноукраїнських земель подала Радянська Україна, уряд якої звернувся до «уряду» ЗУНР з пропозицією про спільну боротьбу проти польських окупантів. Проте пропозиції Українського Радянського уряду, які могли врятувати Галичину від поневолення панською Польщею, були відкинуті зунрівськими правителями. Вони вважали за краще віддати Галичину польським панам, ніж прийняти братерську допомогу Радянської України.

4. Восени 1919 р., коли більша частина України була захоплена денікінцями і петлюрівцями, а Східна Галичина повністю окупована білополяками, імперіалістичні політики знов зайнялись розглядом питання про Східну Галичину. Але тепер це питання було поставлене уже в іншому аспекті. Якщо в першій половині 1919 р. головним напрямом інтервенціоністської діяльності Паризької мирної конференції щодо західноукраїнських земель було укладення «перемир'я» між Польщею і ЗУНР, то в другій половині 1919 р. головним напрямом цієї діяльності стало питання про східні кордони Польщі. При цьому керівники Паризької конференції поставили питання про східні кордони Польщі в пряму залежність від питання про державну належність Східної Галичини, зв'язали їх в одну проблему. Це, звичайно, зовсім не означало, що США і Антанта в принципі були проти анексії Східної Галичини білополяками. Імперіалістичні політики прагнули лише відтягти вирішення цієї проблеми, виходячи з основної мети — об'єднання всіх наявних контрреволюційних сил для участі в антирадянській війні. Керівники Паризької конференції доклали значних зусиль, намагаючись перетворити питання про Східну Галичину і східні кордони Польщі із об'єкту суперечностей в засіб створення «єдиного фронту» білополяків, білогвардійців і українських буржуазних націоналістів для спільної з імперіалістичними державами боротьби проти Радянської України. Імперіалісти безсовісно торгували долею Східної Галичини, долею українського народу. В їх очах ця частина України була лише розмінною монетою, якою оплачували участь в антирадянській інтервенції.

5. Восени 1919 р. Паризька конференція зайнялась розглядом питання про умови передачі Східної Галичини панській

Польщі. Питання це розглядалось на засіданнях Ради глав делегацій з вересня до кінця листопада 1919 р. Рішенням цієї Ради від 21 листопада 1919 р. Східна Галичина перетворювалась на підмандатну територію панської Польщі на строк 25 років. Це рішення було прямою «заслугою» американської дипломатії, яка сприяла врегулюванню розходжень, що існували в цьому питанні між Англією і Францією. Імперіалістичних дипломатів не турбувала безпрецедентність того факту, що Східна Галичина була першою і єдиною територією в Європі, до якої застосовувався принцип мандата.

6. Розгром II походу Антанти в кінці 1919 р. не міг не вплинути на тактику імперіалістичних держав щодо Східної Галичини і східних кордонів Польщі. Якщо в період II походу проти Радянської країни імперіалістичні держави, намагаючись не ускладняти відносин з російською білогвардійською контрреволюцією, відтягували остаточне вирішення питання про східні кордони Польщі, то тепер, коли цей похід потерпів провал і роль панської Польщі в антирадянській інтервенції ще більш зросла, США і Антанта змінили тактику. Тепер, готуючи III похід Антанти, імперіалісти намагались підштовхнути правлячі кола Польщі на розв'язання великої антирадянської війни. У зв'язку з цим питання про східні кордони Польщі було переглянуте. 8 грудня 1919 р. Верховна рада Антанти прийняла декларацію про тимчасові східні кордони Польщі. Лінія кордону, вказана в декларації, пізніше дістала назву «лінії Керзона». Оголошення східного кордону Польщі тимчасовим означало, що держави Антанти не заперечували проти його перегляду в майбутньому, інакше кажучи, провокували панську Польщу на війну проти Радянської країни і в той же час перетворювали питання про польські кордони на засіб тиску одночасно і на Польщу і на Врангеля. Саме з цих причин імперіалістичні держави з ініціативи Франції вирішили переглянути питання про статус Східної Галичини. 22 грудня 1919 р. Рада глав делегацій винесла постанову, згідно з якою виконання резолюції про передачу Польщі мандата на Східну Галичину було припинено, і вона залишилась на становищі окупованої території.

7. Весною 1920 р., виконуючи волю міжнародного імперіалізму, панська Польща напала на Радянську країну. Незважаючи на велику допомогу, яку надали білополякам імперіалісти США, Англії і Франції, III похід Антанти був розгромлений. Контрнаступ Червоної Армії літом 1920 р. сприяв посиленню революційної боротьби трудящих західноукраїнських земель. В частині повітів Галичини була встановлена Радянська влада. Але радянське будівництво в західноукраїнських землях тривало недовго. З відступом Червоної Армії вся Східна Галичина

знов опинилась під владою польських панів. Спираючись на підтримку імперіалістичних держав і використовуючи труднощі, які переживала Радянська країна, панська Польща за Ризьким договором 1921 р. добилась відторгнення від України її західних земель. Проте питання про державну приналежність Східної Галичини не було вирішене до 1923 р. Тільки 15 березня 1923 р. конференція послів країн Антанти винесла рішення про східні кордони Польщі, за якими Східна Галичина була включена до складу Польської буржуазно-поміщицької держави.

8. Український Радянський уряд виступив з протестом проти анексії Галичини панською Польщею. 12 березня 1923 р. уряд Української РСР в ноті державам Антанти заявляв, що окупація Східної Галичини польським урядом і військами є актом насильства, якого уряд Української РСР не визнає, хоч би цю окупацію і затвердила конференція союзних послів. Однак, всупереч волі українського народу, землі Східної Галичини були віддані імперіалістами США і Антанти під тяжкий гніт панської Польщі. Імперіалістичні політики, які багато говорили про «право народів на самовизначення», про «забезпечення інтересів української більшості» в Галичині, на ділі розтоптали принцип самовизначення народів, ігнорували волю українського народу, що прагнув до возз'єднання в єдиній Українській Радянській державі.

9. Незважаючи на терор і переслідування, робітничий клас і трудяще селянство Західної України не корились польським і українським поміщикам і буржуазії, вели наполегливу революційну боротьбу за своє соціальне і національне визволення, за возз'єднання з Радянською Україною, яке здійснилося у вересні 1939 р.

БОНДАРЕНКО В. П.

РОЛЬ ЖУРНАЛУ «ВІКНА» ТА ГРУПИ «ГОРНО» У ВИЗВОЛЬНІЙ БОРЬБІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ТРУДЯЩИХ

1. До вересня 1939 року Західна Україна, силою відторгнена від матері-Вітчизни, майже двадцять років стогнала під колоніальним гнітом буржуазно-поміщицької Польщі. Несучи подвійний тягар соціального і національного гноблення, українські трудящі ніколи не розлучалися з мрією про возз'єднання в єдиній сім'ї радянських народів і самовіддано вели героїчну боротьбу проти іноземних і «своїх» поневолювачів.

2. Велику роль у розвитку пролетарської свідомості і мобілізації сил трудящих на боротьбу проти експлуататорів відіграла революційна творчість західноукраїнських письменників:

Степана Тудора, Ярослава Галана, Василя Бобинського, Олександра Гаврилюка, Петра Козланюка, Кузьми Пелехатого та інших. Їх славне життя пройняте полум'яною любов'ю до народу, до соціалістичної Вітчизни. У 1927 році вони створили у м. Львові свій орган — журнал «Вікна».

В передовій статті першого номера журналу «Вікна», яка носить назву також «Вікна», викладено ті завдання, які ставилися революціонерами Західної України, очолюваними бойовим авангардом пролетаріату — КПЗУ. Вони писали, що не визнають жодного «раю» поза землею, що експлуатацію людини людиною вважають пеклом, і запевняли, що це пекло не вічне. Вікнівці вірили, що до їхнього колективу все більше і більше поповнення буде приходити від трудящих мас. «Ходім і разом прорубаймо вікна, — писали вони, — з нашої безпросвітної тьми на сонце, на світло, на огонь великого бажання».

Журнал «Вікна» відіграв велику роль в боротьбі проти ворожої народові реакційної буржуазної ідеології, за революційні, матеріалістичні традиції західноукраїнської культури. Характеризуючи умови, в яких доводилось вести боротьбу передовим вікнівцям проти ідеології антикомунізму, С. Тудор писав, що ці роки були роками націоналістичного мракобісся в культурному та громадському житті Західної України, націоналістичного розгулу, що був викликаний крахом усіх надій реакції на перемогу покидьків націоналізму в УРСР.

3. 12 травня 1929 року у Львові зібралася перша нарада пролетарських письменників Західної України. На цій нараді була створена група робітничо-селянських письменників «Горно». Органом групи «Горно» став журнал «Вікна». У своєму маніфесті учасники наради заявили, що вони стоять на позиції пролетарської ідеології. Вони наголошували на тому, що повністю розривають з табором дрібношцанської націоналістичної літератури, прагнуть об'єднатися з усіма борцями світу за соціалістичну культуру.

Група пролетарських письменників «Горно» вела рішучу боротьбу проти українських буржуазних націоналістів, ідеологічним натхненником яких був видавець. «Вісника» Дмитро Донцов. Горнівці вели боротьбу також проти мракобісів у рясах на чолі з митрополитом Шептицьким. Через численні буржуазно-клерикальні органи — «Вісник», «Діло», «Просвіта», «Мета» та інші — ці ідеологи буржуазії намагалися пропагувати оскраженілий антикомунізм.

4. Так, в газеті «Мета» — органі «Українського католицького союзу» (УКС) — запроданці в рясах обіцяли, що вони разом з капіталістами і поміщиками, разом з організаціями українських буржуазних націоналістів будуть вести боротьбу проти революційного руху, проти Радянського Союзу. Вони на-

голошували, що вважають своїм завданням боротьбу проти матеріалістичного світогляду і «відстоюють християнсько-католицький світогляд».

Антикомуністи намагалися затуманити свідомість трудящих мас, щоб відвернути їх від революційної боротьби, від прагнення до воз'єднання українців Західної України з братами-українцями Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Ватикан та його націоналістично-клерикальні лакеї з УКС були дуже збентежені тим, що в СРСР трудящі звільнилися від релігійного гніту. що в нашій країні, з метою забезпечення за громадянами свободи совісті, церкву відокремлено від держави і школу від церкви, що свобода відправлення релігійних культів, як і свобода антирелігійної пропаганди, визнається за всіма громадянами. Тому вони підтримували всіх ворогів СРСР. Митрополит Шептицький у своїх зверненнях до духовенства та віруючих завжди закликав підтримувати «спільного батька цілого християнства», на котрім лежить дбання про всі церкви і який за всіх терпить і болі всіх відчуває» — папу.

5. В таких умовах журнал «Вікна», як орган революційних діячів Західної України став трибуною непримиренної боротьби проти ідеології фашизму, українського буржуазного націоналізму, католицизму. Особливо велике значення в боротьбі за марксистсько-ленінську ідеологію відігравали твори С. Тудора, В. Бобинського, Я. Галана, О. Гаврилюка, П. Козланюка.

Такими творами є: «Марія», «Товарищі найменшій», «Діалектичне чергування», «Блазні на пожарищі», «99%», «Курри на ганку», «Останні роки Батагонії», «Відповідь полпентачеві», «Осередок», «Прощайте», «В очах дитини», «Вогонь», «Похорон» та інші.

Необхідно підкреслити, що вплив ідей марксизму-ленізму на формування світогляду передових діячів культури Західної України становить одну з найсуттєвіших сторін могутнього впливу світової і радянської культури. Вивчення творів класиків марксизму-ленізму, пропаганда цього вчення були предметом постійної турботи горнівців. Про це, зокрема, свідчать твори, що їх написав у той час ідейний керівник горнівців С. Тудор: «Діалектичне чергування», «Ще про партійне в лівій літературі», «Ідеологічне», «Філософія в СРСР», «Століття Гегеля» та інші. Ці твори також показують, що питання марксистсько-ленінської філософії і завдання пролетарської літератури вивчалися горнівцями ґрунтовно, в їх взаємозв'язку.

Боротьба, яку вели горнівці проти ідеології антикомунізму, була гострою і непримиренною. Ні пацифікації польсько-шляхетського уряду, ні цькування з боку націоналістично-клерикальних посіпак, що перебували на службі в дефензиві і геста-

по, не могли заглушити молоді голоси представників західно-української революційної культури, яка розвивалася на благодатному ґрунті віковичних російсько-українських культурних зв'язків, під безпосереднім животворним впливом багатонаціональної радянської культури.

В 1932 р. клерикально-націоналістичні елементи встановили єдиний блок з троцкістами проти прогресивних діячів культури Західної України. Це привело до ліквідації групи «Горно». Фашисти розгромили редакцію журналу «Вікна». І без того складні умови роботи революційних діячів культури Західної України ще більше ускладнилися. Але С. Тудор, Я. Галан, О. Гаврилук, П. Козланюк, В. Бобинський, К. Пелехатий та інші продовжували вести непримиренну боротьбу проти ідеології антикомунізму.

6. Отже, горнівці у своїх творах викривають антинародний, людиноненависницький, поліцейський характер буржуазно-клерикальної ідеології. Вони показали, що «теоретичною» основою цієї ідеології є філософія ірраціоналізму, прагматизму, яка веде прямо до зв'язного расизму, фашизму, клерикалізму під прапором антикомунізму. Саме тому діяльність групи «Горно» та журналу «Вікна» має велике значення у справі воз'єднання усіх українських земель в єдиній радянській державі. Твори горнівців, надруковані в журналі «Вікна», розкривають велич радянської соціалістичної ідеології, виховують широкі трудящі маси в душі дружби народів, в душі непримиренності до всіх форм рабства, гноблення, колоніалізму, національної і расової дискримінації, фідеїзму.

Сьогодні трудящі західних областей України, осяяні світлом Програми КПРС, разом з усім радянським народом будують комуністичне суспільство.

СЬОМА О. П.

КПЗУ В БОРЬБІ ЗА СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО РОБІТНИЧОГО І АНТИФАШИСТСЬКОГО НАРОДНОГО ФРОНТУ (1934 — червень 1938 рр.).

1. Основні проблеми, за розв'язання яких вів героїчну боротьбу пролетаріат багатьох капіталістичних країн 30-х років нашого століття, — це боротьба проти підготовки імперіалістами нової війни, проти імперіалістичної реакції і фашизму, за збереження і розширення демократичних прав трудящих. Для успішного вирішення цих завдань комуністичні партії, всупереч опортуністичним діям правих лідерів соціал-демократичних і реформістських партій, висували як головну проблему єдність робітничого класу, створення широкого народного антифашист-

ського фронту всіх прогресивних сил як в окремо взятій країні, так і в міжнародному масштабі.

Ці проблеми ще в більшій мірі актуальні сьогодні.

2. Комуністичні партії світу нагромадили чималий досвід боротьби за маси. Завдання полягає в тому, щоб якнайповніше використати цей досвід в сучасний момент. В зв'язку з цим дослідження боротьби КПЗУ за єдність робітничого класу, за створення антифашистського народного фронту має певне значення. КПЗУ, складова частина КПП, була порівняно невеликою партією, яка в умовах фашистського режиму Пілсудського, в умовах зростаючої хвилі націоналізму і шовінізму, що їх роздували українські буржуазні націоналісти, нагромадила певний досвід по розгортанню різних форм революційної діяльності.

3. Що практично означала в умовах буржуазно-поміщицької Польщі боротьба за єдність робітничого класу, за створення народного антифашистського фронту? Це єдність дій між КПП і КПЗУ і соціал-демократичними партіями (Польська партія соціалістів ППС, Українська соціал-демократична партія—УСДП і Бундом), а також єдність профспілкового руху. Останнє ускладнювалося тим, що в Польщі не було єдиних профспілок.

4. Важливішою умовою успішної антифашистської боротьби було створення міцного союзу робітничого класу і селянства. В економічно відсталій Польщі це мало особливе значення. На той час тут діяли такі основні селянські партії: Стронніцтво людове (СЛ) і Українська соціал-радикальна партія (УСРП), які мали певний вплив серед трудящих західноукраїнських земель.

5. Як же ставились до проблеми єдиного і народного фронту керівники соціал-демократичних і селянських партій і яка була їх стратегія і тактика? На словах вони визнавали необхідність єдності демократичних сил в боротьбі з реакцією, в боротьбі проти війни, яку готували німецькі фашисти, а практично нічого не робили в цьому напрямку. Мало того, вони всіляко карали і навіть виключали із рядів партії тих членів, які активно виконували рішення власних з'їздів і конференцій, прийнятих під тиском народних мас.

6. Тільки Комуністична партія не лише найповніше відображала інтереси широких мас трудящих, але й вказувала шлях соціального і національного визволення, зміцнення миру і розширення демократичних прав. Це шлях революційної боротьби робітничого класу, селянства і трудової інтелігенції, який був не лише єдино вірним, але в даній міжнародній обстановці і цілком реальним шляхом.

7. Правда, КПП і КПЗУ не завжди вміло використовувати обстановку, не знаходили ефективних шляхів залучення до революційної боротьби широких трудящих мас. Проявлялась сектант-

ська тактика, яка в період культу особи Сталіна мала місце в міжнародному комуністичному русі. Частина комуністів, в тому числі і керівних працівників, засліплена заскорузливими догмами, не помічала процесу полівиння рядових членів соціал-демократичних партій в зв'язку з фашистським переворотом в Німеччині і пожвавленням реакційних сил в Польщі.

8. По суті першим поворотним кроком до нової тактики був лист ЦК КПП до ЦК ППС, української соціал-демократії і Бунду, який був написаний в зв'язку із зверненням Комінтерну від 7 березня 1933 року. В цьому листі ЦК КПП пропонував об'єднати боротьбу всіх прогресивних сил країни проти фашизму і війни шляхом створення єдиного фронту робітничого класу.

9. Великий вплив на піднесення революційного руху в Західній Україні, як і в усій Польщі та інших капіталістичних країнах, мали успіхи радянського народу в будівництві соціалізму. Ці успіхи були важливішим фактором зростання єдності сил робітничого класу, бо вони підтверджували життєвість і правоту ідей марксизму-ленінізму і в той же час спростовували псевдонаукові ідеї різного роду опортуністів і реформістів. Так, в січні 1935 р. представники Станіславського окружного комітету ППС погодились на пропозицію ОК КПЗУ обрати комітет єдиного фронту в боротьбі проти зростаючого безробіття. До складу комітету увійшли комуністи, соціалісти і безпартійні робітники. ЦК КПП високо цинив цей успіх КПЗУ.

10. Боротьба КПЗУ і КПП за створення єдиного народного фронту збагачувалася досвідом міжнародного робітничого і комуністичного руху, в узагальненні якого велике значення мав VII Конгрес Комінтерну, що відбувся літом 1933 року в Москві. Конгрес детально обговорив питання боротьби проти фашизму і війни. Делегати від західноукраїнських, західнобілоруських і польських комуністів прийшли на конгрес вже з деяким досвідом боротьби за єдність робітничого класу, за створення народного фронту. Вони показали свою зрілість не лише в критичному підході до діяльності своєї партії, але й в розумінні тих завдань, які в нових умовах стояли перед ними.

11. Рішення VII Конгресу Комінтерну сприяли посиленню антифашистської, національно-визвольної боротьби в Західній Україні. Літом 1935 р. в Польщі проходила підготовка до виборів у сейм. Передвиборну кампанію Компартія використала для боротьби за демократизацію країни і миру зовнішню політику. Станіславський ОК КПЗУ організував збір підписів під лозунгом: «Вимагаємо анулювати польсько-німецький союз і укласти пакт про взаємодопомогу з Радянським Союзом».

Восени 1935 р. розгорнувся широкий рух за звільнення полтв'язнів, кількість яких у Польщі постійно збільшувалася.

Особливо активно проходила боротьба за звільнення політв'язнів у Західній Україні, де в зв'язку з розгулом поліцейського терору кількість арештованих була дуже велика.

12. Півтора-два роки нової тактики боротьби КПЗУ за єдність робітничого класу, за створення широкого народного фронту дали позитивні наслідки. Якщо раніше партійні організації обмежувалися лише агітацією навколо звернень ЦК по цьому питанню, то тепер вся партія жила проблемою єдності дій робітничого класу, всіх демократичних сил, працювала над практичним вирішенням цих завдань. Був знайдений широкий доступ до соціал-демократичних організацій. Дуже важливо те, що КПЗУ, як і вся КПП, перейшла від агітації за єдиний фронт робітників до єдності дій.

13. Звичайно, був зроблений лише перший крок по шляху нового етапу діяльності Компартії. Попереду стояли ще запеклі класові бої, треба було підготувати і розгорнути широкий демократичний рух, щоб зламати фашистську державу, щоб паралізувати саботаж правих лідерів соціал-демократичних і селянських партій. Саме в цьому напрямку в 1936—37 рр. і розвивалися події в Західній Україні, як і в усій Польщі. У Львові, як і в Кракові, спалахнули барикадні бої (всього у Львові було споруджено 19 барикад), які продовжувалися до пізньої ночі 16 квітня. Дорогою ціною заплатив тоді львівський пролетаріат за свою єдність і солідарність з боротьбою своїх товаришів-безробітних: за даними поліції, було вбито 14 і поранено 242 чоловіки. Але морально переміг робітничий клас, Комуністична партія, яка очолила ці революційні бої. Характерною рисою революційних подій 1936 року була єдність робітничого класу, яка зростала і зміцнювалася в процесі гострих класових боїв. Наприклад, Львівський ОК КПЗУ добився єдності дій з соціалістами, за що ЦК ППС розпустив у 1936 р. Львівський окружний комітет ППС.

14. Революційні бої робітничого класу мали великий вплив на селянство і трудову інтелігенцію. В травні 1936 р. за ініціативою ЦК КПП і ЦК КПЗУ зібрався Антифашистський Конгрес працівників культури Польщі. Учасники Конгресу, представники різних політичних напрямків, рішуче стали на бік народного антифашистського фронту.

15. Революційний рух зростав. І коли б найвище піднесення революційної боротьби робітничого класу в Польщі і Західній Україні весною 1936 р. злилося з широким селянським рухом, який розгорнувся літом 1936 і особливо в 1937 році, то пануючі класи країни, тхозна чи справилися б з ним. Праві лідери польських і українських соціал-демократичних і селянських партій зробили все можливе, щоб перешкодити спільній боротьбі робітників і селян. І хоч через цю опортуністичну діяльність

не вдалося тоді створити єдиного народного антифашистського фронту, все ж Польща не стала опорним пунктом, як того хотіла міжнародна реакція, в боротьбі проти Радянського Союзу, проти комунізму. В цьому велика заслуга КПП і КПЗУ.

16. Комуністи не переставали вірити в непереможність ідей марксизму-ленінізму, в творчі, невичерпні сили народу, коли літом 1938 р. Комінтерн помилково розпустив КПП і КПЗУ. І якщо українським буржуазним націоналістам і їх іноземним покровителям не вдалося створити в Західній Україні міцної бази, то в цьому не мала заслуга КПЗУ, особливо її боротьби за інтернаціональне виховання широких народних мас і згуртування їх під прапором народного антифашистського фронту.

В. Я. МОРОЗ.

ЛУЦЬКИЙ ПРОЦЕС 1934 р.

Історія українського і польського народів багата яскравими прикладами братньої дружби між українськими і польськими трудящими в боротьбі з соціальним гнітом.

Як українські, так і польські буржуазні історики зробили багато для створення версії про споконвічну антагоністичність між двома народами. Тому висвітлення питань класової солідарності українських і польських селян та робітників має важливе значення, особливо в епоху, основним змістом якої є перехід від капіталізму до соціалізму. Тісне зближення між братніми народами соціалістичних країн для досягнення спільної мети — комунізму — набуває все більшої ваги.

1. Світова економічна криза привела панську Польщу на грань катастрофи. В країні створилась революційна ситуація. Криза переросла в депресію особливого виду, за якою не прийшов етап промислового піднесення.

2. Вмираючий капіталізм, намагаючись втримати владу в руках, вдається до методів фашизації влади. В Польщі вводяться військово-польові суди; в 1931 р. був затверджений новий тюремний статут, за яким політичні в'язні прирівнювались до кримінальних. Закрито було у 1932 році «Сельроб» і ряд інших прогресивних організацій.

3. В цих умовах на перше місце стала проблема відсічі фашизму. Це завдання можна було виконати лише при умові згуртування всіх прогресивних сил в Народний антифашистський фронт. В багатонаціональній Польщі специфікою єдиного фронтового руху було те, що важливою складовою частиною його була боротьба пригноблених народів (українців, білорусів,

литовців) за своє національне визволення. Тому проблема спільних дій трудящих різних національностей мала в Польщі, велике значення.

4. Головною силою, яка виховувала трудящих в дусі інтернаціоналізму, була в Польщі Комуністична партія Польщі та її автономні частини — Комуністична партія Західної України (КПЗУ) і Комуністична партія Західної Білорусії (КПЗБ). В роки світової економічної кризи посилюються зв'язки між українськими і польськими прогресивними силами. В 1932 р. у Лиському повіті спільно повстали українські і польські селяни.

5. Одним з найяскравіших проявів класової солідарності українських і польських трудящих був Луцький процес 1934 р., який викликав широкий резонанс не тільки в Польщі, але й за її межами. Вже в 1930—1931 рр. поліція проводить масові арешти членів КПЗУ. В цьому активними помічниками поліції були українські буржуазні націоналісти. Один з них — Іван Козак — з провокаційною метою пробрався до лав КПЗУ і видав багатьох її керівних діячів. Заарештованих звели в Луцьку в'язницю і піддали жорстоким тортурам.

6. Для ведення слідства і судового процесу був призначений суддя Демант, який спеціалізувався на боротьбі з комуністичним рухом. Але процес довелося відкласти. Звістки про катування в Луцьку просочились за в'язничні мури і викликали хвилю протестів в Польщі, на Західній Україні та в інших країнах. Тому заарештовані були переведені з Луцька в далекі в'язниці на захід — до Плоцька, Ломжі, Равіча. Три роки чекали комуністи панського суду. Коли, нарешті, в 1934 р. в'язням був вручений акт обвинувачення, вони (як поляки, так і українці) зажадали його перекладу на українську мову. Цим комуністи - поляки висловлювали свою солідарність з національно - визвольною боротьбою трудящих поневоленої Західної України.

7. Луцький процес відкрився 19 лютого 1934 р. Вже в день відкриття процесу мав місце обурливий факт: поліція в залі суду біла підсудних за спів «Інтернаціоналу». Адвокати надіслали протест в міністерство юстиції, але покарана була не поліція, а один з адвокатів.

8. Незважаючи на трирічну перерву, процес не пройшов непомітно. Прогресивні газети Польщі та інших країн вміщали інформації про його хід. Громадськість, як і в 1931 р., протестувала проти польського фашизму. Процес було намічено закінчити за тиждень, але він затягнувся до 7 квітня 1934 р.

9. З самого початку підсудні-комуністи перетворили фашистський суд на трибуну для викриття соціального та національного гноблення.

Характерно, що комуністи-поляки Вацлав П'енталь, Вільгельм Столярчук, Антоні Галінський демонстративно виступали українською мовою, вірні своєму інтернаціональному-обов'язку виступати спільно з населенням Західної України проти польської окупації. Вони були членами польських прогресивних організацій: ППС — Лівиця, Самопомоць Хлопська, які поряд з прогресивними українськими організаціями переслідувались польськими властями.

Підсудні — поляки виступали за самовизначення для окупованої панською Польщею Західної України і возз'єднання її з Радянською Україною.

10. На процесі була повністю викрита роль українських буржуазних націоналістів як вірних помічників панської влади. Націоналіст-провокатор Іван Козак побоювся з'явитись в залі суду. Були зачитані лише його «свідчення», які повністю спростували підсудні в своїх виступах.

11. Луцький процес відбувся в умовах, коли селянство Волині вело активну антиподаткову боротьбу, яка в районі Олики, недалеко від Луцька, переростала в сутички селян з поліцією. Луцький окружком КПЗУ поширив листівки із закликом підтримати виступи комуністів в залі суду.

12. Кампанія протестів поширилась в багатьох країнах. Міжнародна організація допомоги революціонерам (МОДР) випустила на різних мовах брошури про Луцький процес. На мітингах у Франції, Канаді, США приймалися резолюції протесту проти колоніальної політики польської буржуазії на окупованих землях Західної України. Газета порівнювала поведінку луцьких в'язнів з героїчною поведінкою Георгія Дімітрова на Лейпцігському процесі.

13. Хоч в ході процесу були повністю спростовані обвинувачення польського буржуазного суду, підсудні-комуністи були визнані винними. Вироком від 7 квітня 1934 р. вони ув'язнювались на різні строки. Але для всіх було ясно, що вирок також провучав і з лави підсудних, які викрили перед світовою громадськістю систему гноблення в панській Польщі.

14. Луцький процес був важливою віхою на шляху організації народного фронту в Польщі і на Західній Україні. Як на самому процесі, так і в ході кампанії на захист луцьких в'язнів викристалізувалась єдність трудящих різних національностей в боротьбі з наступом фашизму, за Радянську владу в Польщі і возз'єднання Західної України з Українською РСР. Ця єдність яскраво проявилась в наступні роки: під час квітневих подій у Львові в 1936 р., на Антифашистському конгресі діячів культури, спільним виступом українських і польських селян під час загальнопольського селянського страйку в 1937 р.

15. Традиції спільної боротьби українських і польських трудящих проти наступу фашизму в Польщі і на Західній Україні продовжились в братній співдружності українських і польських партизанів під час боротьби з німецьким фашизмом в другій світовій війні.

В наші дні вони втілені в братній дружбі між народами Радянської України і народної Польщі.

В. Я. МОРОЗ.

УЧАСТЬ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН У СТРАЙКОВОМУ РУСІ 1936—1937 рр. В ПОЛЬЩІ

1. Класова солідарність українських і польських трудящих в боротьбі за соціальне визволення має багатовікову історію. Під час визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького разом з українськими селянами і козаками виступали польські селяни під керівництвом Костки-Наперського. Багато українців брали участь у польському повстанні 1863 р. Українські і польські селяни разом боролись за перемогу Великої Жовтневої соціалістичної революції, за народну владу в Польщі і возз'єднання Західної України з Українською РСР.

2. В даній доповіді робиться спроба висвітлити питання участі селян Західної України в загальнопольському селянському русі 1936—1937 рр. Це були роки організації Народного фронту, коли перед лицем небезпеки фашизму необхідною була інтернаціональна згуртованість поляків, українців, білорусів. Яскравими прикладами такої солідарності було повстання українських та польських селян в 1932 р., участь вихідців з Польщі і Західної України в боротьбі з фашизмом в Іспанії. Характерною рисою революційного процесу в Польщі в період організації Народного фронту було те, що в нього разом з промисловим пролетаріатом включились широкі селянські маси. При наявності спільних з польським селянством соціальних вимог селяни Західної України висували також гасла національного визволення.

3. В 1935—1937 рр. серед рядових членів дрібнобуржуазних партій — польської «Стронництво Людове» і української соціал-радикальної партії (УСРП) зростають антифашистські настрої і прагнення їх до створення разом з комуністами єдиного Народного фронту. Кульмінацією селянського руху в Польщі і на Західній Україні в 1936 р. був страйк волинських селян у вересні-жовтні, який носив бойовий характер. Незважаючи на протидію реакційного керівництва СЛ, ряд

низових організацій цієї партії в Польщі виступили з ідеєю солідарності з селянами Волині.

4. В 1937 р. радикалізація селян Польщі наростає і виливається в загальнопольський селянський страйк. Хоч керівництво СЛ на чолі з Ратаєм і Миколайчиком заборонило страйк на Західній Україні і Західній Білорусії, проklamуючи його лише на корінних польських землях, селяни Західної України виступили солідарно з своїми польськими братами. На мітинги 15 серпня 1937 р. в Тернопільському, Львівському і Станіславському воєводствах прийшли українці, незважаючи на те, що українські буржуазно-націоналістичні партії проводили проти-страйкову націоналістичну агітацію.

5. Найбільші виступи селян на Західній Україні відбулись в Рогатинському, Калуському, Галицькому, Бучацькому, Підгаєцькому, Мостиському, Ярославському повітах. Тут місцями, наприклад, в селі Барич Бучацького повіту, мав місце організований опір селян поліції. В місця селянських заворушень були послані, крім поліції, військові частини. До 25 вересня селянський страйк був придушений. Але революційні настрої селян зберігались. В селянській масі ширилась ідея повторного страйку, який у вересні-жовтні 1937 р. був проголошений в деяких місцевостях Західної України. Характерним для цього періоду було зростання впливу КПЗУ серед селян і вступ українських селян до тих організацій СЛ, де були сильні єди-нофронтіві впливи.

6. Спільна боротьба українських і польських селян проти режиму санації в 1936—1937 р. була однією з яскравих сторінок класової солідарності українських і польських трудящих. Традиції цієї боротьби були продовжені в боротьбі з німецьким фашизмом і живуть сьогодні в братній дружбі і співробітництві між народами Радянської України і Польської Народної Республіки.

Г. К. ПОТОЦЬКИЙ.

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЛЮДИНИ — НАИВИДАТНІШИЙ РЕЗУЛЬТАТ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В ЄДИНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ РАДЯНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

1. Возз'єднання всього українського народу в єдиній Українській Радянській державі і соціалістичні перетворення в західних областях є великою перемогою лєнінської національної політики КППРС, соціалістичного інтернаціоналізму і нерушимого братерства народів СРСР. Одним з найважливіших ре-

Зульгатів торжества ленінської національної політики у західних областях є народження нової людини, формування і виховання будівника комуністичного суспільства. Поява людини нового складу — яскраве відображення прикладу комуністичного будівництва, історичного досвіду виховної роботи нашої партії.

2. Здійснення споконвічної мрії українського народу — про братерське возз'єднання в єдиній державі — відкрило грандіозні перспективи для розвитку економіки, культури і здібностей людини. Комуністична партія спрямувала свої зусилля на розквіт людської особи, на максимальне розкриття всіх можливостей, здібностей і талантів, якими володіє кожна окрема людина. Розквіт людської особи відбувався разом з величними соціалістичними перетвореннями в наших областях, в тісній взаємодії людини і радянської громадськості, особи і колективу. Люті вороги українського народу українські буржуазні націоналісти з так званої «школи» Грушевського і сучасної міжнародної шпигунської біржі паліїв війни зводили і зводять грубі наклепи на трудящих західних областей України, мовляв, їм недоступна «культурна філософія західних рас». Але не їм, запроданцям, судити про духовну зрілість радянської людини — людини нового складу, яка повновладним господарем крокує по своїй радянській землі. Без братньої допомоги російського народу і марксистсько-ленінської філософії трудящі західних областей не побудували б соціалістичного життя. Всі сподівання наших ворогів на те, що в західних областях України ніби неможливо перебудувати приватницьку психологію людей провалились. Трудящі західних областей дають все нові докази того, на що здібні по-справжньому вільні люди соціалістичного світу, згуртовані у великому братерстві народів СРСР. Вільні від експлуатації, безробіття, від будь-якої дискримінації, вони будують, в єдиній сім'ї радянського народу, нову економіку, соціалістичну культуру.

3. Соціалістичні перетворення в західних областях України яскраво видно на прикладі нашої Івано-Франківської області. Важливішою передумовою ліквідації успадкованої від страшного капіталістичного минулого відсталості Івано-Франківщини, як і інших західних областей УРСР, було створення соціалістичної індустрії, що базується на передовій техніці. Ось деякі дані:

Зростання валової продукції всієї промисловості Івано-Франківської області в процентах до 1940 р.

Роки:	1940	1953	1958	1960	1961	1963
%	100	239	410	487	519	554

Середньорічний приріст промислової продукції за 20 років по області був вдвічі вищий, ніж по республіці (8% по УРСР).

Особливо швидко розвивається нафтова, газова і хімічна промисловість. Тільки у 1963 році на розвиток хімічної промисловості в нашій області було асигновано коштів у 26 разів більше, ніж у 1958 році. Виросли нові промислові центри Долина, Калуш, Надвірна — відомі далеко за межами області і республіки. Виріс великий чудовий загін робітничого класу, який є провідною силою в боротьбі за перетворення в життя накреслень Програми КППС. Створене нове соціалістичне сільськогосподарське виробництво на основі сучасної техніки і передова соціалістична культура. Досягнуто значного піднесення матеріального і культурного рівня всіх трудящих області. Виросли кадри місцевої інтелігенції, інженерно-технічних і наукових працівників. В народному господарстві області зайнято 13.690 спеціалістів з вищою освітою і 22056 чоловік з середньою. Трудова інтелігенція відіграє велику роль у вихованні трудящих в дусі радянського патріотизму і соціалістичного інтернаціоналізму, в формуванні людини комуністичного суспільства.

4. Прекрасним прикладом зростання нової людини може служити масовий рух за комуністичну працю.

Тільки в Івано-Франківській області понад 80 тисяч трудивників міста і села змагаються за високе звання ударника комуністичної праці, 89 підприємств і 491 цех виборюють право називатись підприємствами і цехами комуністичної праці. З промисловим підприємствам, 126 цехам і 1.121 бригаді і фермі, де працюють близько 30 тисяч трудящих, вже присвоєно високе звання комуністичних. В колективах комуністичної праці закономірність формування нових духовних рис людини діє з новою силою, підвищує життєву енергію і дієздатність кожної окремої особи, підвищує і активізує її високі моральні почуття. Для будівника комунізму нероздільні ділова і моральна сторони життя. Тобто, за високу продуктивність праці на виробництві і за моральну духовну чистоту і честь ударник комуністичної праці бореться однаково. В праці і в суспільно-корисній діяльності радянська людина черпає енергію і красу, фізичні і духовні сили, ініціативу і творчість. Для людини комуністичної праці марксистсько-ленінська наука стала життєво найважливішою силою, діючою в світовому масштабі і в кожному колективі. Як без технічного прогресу, так і без марксистсько-ленінської теорії не може жити колектив комуністичної праці. Без неї не виховати нової людини, не зрозуміти її глибокої, різноманітної натури. Комунізм створюється **свідомо** творчою працею всього народу; а тому об'єктивною необхідністю є вироблення наукового світогляду у кожного члена суспільства. В діалектичній взаємообумовленості практики і теорії вирішуються історичні завдання ство-

рення матеріально-технічної бази комунізму, формування комуністичних суспільних відносин і виховання нової людини.

5. Все повніше постає перед кожною людиною питання, якою повинна бути людина тепер уже недалекого комуністичного майбутнього, якими будуть риси її характеру, норми поведінки, її дії і думи. На це дає відповідь Програма КІРС. Людина комуністичного суспільства — це всебічно розвинена людина, яка володіє науковим світоглядом, широкою освітою, з високою внутрішньою і зовнішньою культурою, розвинутими естетичними смаками, людина, гармонійно поєднуюча в собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість. Формування цих якостей у всіх трудівників соціалістичного суспільства набуває першорядного значення. В основі цього процесу лежать соціалістичні матеріальні умови життя нашого народу і їх комуністичні перетворення, які здійснюються в ході будівництва комунізму. Але виховання нової людини це не автоматичний процес. Вона формується в гострій боротьбі проти імперіалістичної ідеології і пережитків минулого в свідомості і поведінці людей.

Приватновласницькі і дармоїдські зазіхання, релігійні, націоналістичні і шовіністичні пережитки не мають і не можуть мати коріння в соціалістичній економіці. Але вони живучі і гніздяться там, де занедбана ідеологічна робота. «Прояви націоналізму — це такий пережиток, який в умовах будівництва комунізму підтримується силою власної інерції, пересудами, що пустили глибоке коріння в емоційну сферу і тому особливо зашкарублий і живучий, підігрівається закордонною імперіалістичною пропагандою».

В західних областях України комуністичне будівництво уже створило і продовжує зміцнювати, реальну основу для повного і остаточного викорінення пережитків буржуазного націоналізму. Трудящі нашої області неухильно керуються моральним кодексом будівника комунізму, його принципом — «дружба і братерство всіх народів СРСР, нетерпимість до національної і расової неприязні». Вони глибоко розуміють, що виховання нової людини — людини комуністичного суспільства стало тепер на практичний ґрунт. Сьогодні уже виховуються люди, які будуть не тільки будувати комунізм, але й житимуть при комунізмі.

Трудящі Прикарпаття, возз'єднані в єдиній Українській радянській державі — невід'ємній складовій частині великого Радянського Союзу, високо тримають прапор пролетарського інтернаціоналізму, йдуть єдино вірним шляхом, вказаним великим Леніним.

ЛЕНІН І ЗАХІДНА УКРАЇНА

Революційна діяльність В. І. Леніна зв'язана і з українським народом.

В 1896 році в журналі «Житє і слово» була надрукована стаття Г. В. Плеханова «Робітницький і революційний рух в Росії». У примітці до статті І. Франко писав, що був заарештований «адвокат Ульянов (брат повішеного в 1887 р.)». Це була перша згадка про В. І. Леніна в Західній Україні. Через Галичину в Росію пересилали ленінську «Искру». Наприклад, у Львові працювали агенти «Искры» І. Басовський і М. Гурський, які підтримували зв'язки з В. І. Леніним. Піднесення революційного руху в Галичині викликало великий інтерес до марксистської літератури, поширенням якої були незадоволені австрійські власті. Так, в 1906 році Тернопільський окружний суд прийняв спеціальну постанову про конфіскацію твору В. І. Леніна «До сільської бідноти». В 1912—1914 роках В. І. Ленін перебував у Кракові і Пороніно, виявляв великий інтерес до революційного руху в Галичині. Виступаючи з лекціями і доповідями, В. І. Ленін знайомив з робітничим рухом в Росії, з програмою більшовиків по національному питанню, критикував лозунг культурно-національної автономії. Боротьба В. І. Леніна проти імперіалістичної війни знайшла широкий відгук в Галичині. Трудящі маси Західної України тепло зустрічали російські війська, які перебували в Західній Україні. Слова більшовицької правди на західноукраїнські землі принесла молодша сестра В. І. Леніна М. І. Ульянова, яка по завданню партії працювала в одній з частин російської армії, що перебувала в Галичині. В першій половині 1915 р. М. І. Ульянова була у Львові, Станіславі, Тисмениці, Стрию, Кіршеві.

Перемога Великої Жовтневої соціалістичної рволюції в Росії з величезною силою сколихнула трудящі маси на боротьбу за соціальне і національне визволення.

В січні 1918 року відбувся загальнополітичний страйк, який охопив всю Австро-Угорську імперію. В. І. Ленін приділяв велику увагу страйку і писав: «Нехай навіть хижакам удасться спинити на якийсь час рух, але припинити зовсім його не можна — він непереможний». 1).

Важливою подією в житті трудящих західноукраїнських земель було створення в лютому 1919 року Комуністичної партії. Для організаційного оформлення революційного руху

1) В. І. Ленін, Твори, т. 26, стор. 422.

мала важливе значення діяльність галицьких комуністів, що працювали на Радянській Україні і були об'єднані під керівництвом Тимчасового комітету комуністів Східної Галичини, який пізніше був перетворений в Крайовий Комітет Комуністичної партії Східної Галичини і Буковини. Орган Комітету — газета «Галицький комуніст» систематично друкувала праці Леніна, популяризувала ленінське вчення про диктатуру пролетаріату.

В квітні 1920 року в Києві зібралась перша конференція галицьких і буковинських комуністів, які перебували на Радянській Україні і Радянській Росії. Конференція надіслала привітання В. І. Леніну, в якому писалося, що «...ми, члени Першої галицької Комуністичної конференції клянемося всі сили і життя віддати за ту справу, в боротьбі за яку нас вів стільки літ товариш Ленін, — справу увільнення пролетарів усього світу від капіталістичної неволі, й обіцяємо бути в тій борні такими ж непохитними і твердими, як і товариш Ленін».

Коли на базі революційного руху в Західній Україні та успіхів Червоної Армії був створений Галицький Революційний Комітет на чолі з видатним діячем КП України В. П. Затонським, трудящі маси палко вітали декрети Ревкому. З серпня 1920 року з Тернополя на ім'я В. І. Леніна була надіслана телеграма, в якій говорилося: «Перший Ревком на галицькій території шле привіт великому вождю пролетарської революції всесвіту. Тернопільський Ревком».

За діяльністю Ревкому уважно стежив В. І. Ленін. В. П. Затонський в своїх спогадах писав, що від Леніна Галревком одержав спеціальний наказ: «Робити все, що можливо, щоб широкі маси робітників та біднішого селянства негайно і наочно відчували, що Радянська влада несе їм життя».

В 1920 році на другому Конгресі Комуністичного Інтернаціоналу В. І. Ленін мав зустріч з галицькими комуністами. В блокноті делегата конгресу М. Левицького В. І. Ленін зробив запис: «Привет галиційским коммунистам. 29. VII. 1920. В. Ульянов (Ленин)».

М. Левицький у відзнаку 50-річчя з дня народження В. І. Леніна подарував йому альбом з написом: «Провадь, товаришу, вперед всевітню революцію».

Комуністична партія Західної України приділяла велику увагу вихованню трудящих мас в дусі пролетарського інтернаціоналізму. Найважливішу роль в цій справі відіграла нелегальна комуністична преса, яка систематично друкувала твори В. І. Леніна. Немала заслуга належить видавництву КПСГ «Комуністична бібліотека». Так, в 1920 році була надрукована українською мовою біографія В. І. Леніна, праці Леніна «Держава і революція», «Чергові завдання Радянської влади»,

«Пролетарська революція і ренегат Каутський», а в 1921 році була видана промова Леніна на третьому з'їзді КСМ.

В пропаганді ленінських ідей значну роль відіграла нелегальна преса, яка друкувала інформації з Радянського Союзу і Радянської України. Особливу роль у цьому відіграли газети «Сельроб» і «Сила». Видавництво «Книжка» випустило брошурами статті Леніна «Світогляд К. Маркса», «Карл Маркс. Біографічний нарис».

Буржуазний уряд Польщі проводив масові репресії проти тих, хто розповсюджував ці твори, конфіскував їх. 27 грудня 1921 р. були конфісковані твори Леніна «Чергові завдання Радянської влади», «Держава і революція», а в 1926 році — праця «Третій Інтернаціонал і його історичне значення».

Незважаючи на репресії, трудящі західноукраїнських земель кожного року відзначали ленінські дні, які проходили під знаком «3-х «Л». ЦК КПЗУ в своєму органі «Прапор комунізму» в січні 1932 року друкує статтю «В річницю смерті наших великих вождів Леніна, Рози Люксембург, Карла Лібкнехта».

Аналогічні відзначення ленінських днів проходили і на Прикарпатті. Так, в 1934 році в м. Надвірній були розповсюджені листівки, які закінчувались закликами: «Геть з війною, геть з нападом на СРСР». В звіті Станіславського воєводського управління про відзначення «3-х «Л» повідомлялося, що в ці дні «Компартія розповсюджувала літературу майже в усіх повітах місцевого воєводства».

Ідеї ленінізму запалювали трудящі маси на боротьбу за своє визволення і возз'єднання з братами на сході. Віра про визволення і возз'єднання була здійснена у вересневі дні 1939 року.

Окрилені ідеями ленінізму, трудящі західноукраїнських земель успішно перетворюють в життя величні накреслення Програми нашої партії.

П. С. ФЕДОРЧАК.

ПАРТИНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В БОРОТЬБІ ЗА ДОСТРОКОВЕ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ СЕМИРІЧНОГО ПЛАНУ В ГАЛУЗІ ВАЖКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

(На матеріалах західних областей УРСР).

В створенні матеріально-технічної бази комунізму важливе значення має дальший розвиток важкої індустрії.

Спіраючись на положення В. І. Леніна про те, що справжньою і єдиною базою для зміцнення ресурсів, для будівництва

соціалістичного суспільства є тільки велика промисловість, партійні організації спрямовують творчу активність мас на успішний її розвиток.

Мобілізуючи робітників на виконання виробничих завдань, комуністи вникають в роботу промислових підприємств, своєчасно допомагають усувати недоліки, спрямовують діяльність колективів на рівень сучасних вимог. Це сприяє піднесенню безздатності виробничих колективів, допомагає підібрати і розставити передові кадри робітників і інженерно-технічних працівників на найвідповідальніші ділянки виробництва, вирішенню конкретних завдань комуністичного будівництва.

Для того, щоб успішно виконати семирічний план, партійні організації допомогли трудящим вивчити і усвідомити рішення XXI, XXII з'їздів партії, пленумів ЦК КПРС. На Івано-Франківщині, наприклад, цю роботу вели близько 20 тис. агітаторів і лекторів. Для допомоги на місцях в роз'ясненні матеріалів XXI з'їзду партії в райони області обкомом партії були направлені понад 600 комуністів з Івано-Франківська і Коломиї.

На Львівщині документи XXII з'їзду роз'яснювали 35 тис. агітаторів.

Все це сприяло творчому зростанню трудящих і формуванню їх комуністичного світогляду.

Джерелом трудових успіхів виробничників є соціалістичне змагання. За роки семирічки робітники під керівництвом партійних організацій розвинули нові форми змагання і спрямували їх на вирішення поставлених завдань.

Особливо важливу роль відіграє рух за комуністичну працю, який є вищим етапом соціалістичного змагання, школою комуністичного виховання трудящих.

Працюючи по-комуністичному, виробничники показують приклад у виконанні взятих зобов'язань. Так, члени бригади т. Лаца Я., яка працює на будівництві Калуського хіміко-металургійного комбінату, монтажники М. Штогрин, В. Семанишин систематично виконують змінні завдання на 125—130 %.

Творчо підходячи до виконання семирічного плану, члени колективів комуністичної праці застосовують нові методи на виробництві. Наприклад, робітники з бригади монтажників-виробників В. Радченка з будівництва Бурштинської ДРЕС вперше почали складати внизу з допомогою козлового крана важкі деталі віконних рам, зварювати їх і подавати лебідкою для монтажу, а також піднімати вгору засклені рами. Це дало можливість виконувати план на 150 %.

Комуністи сприяли поширенню почину бригадира Вишневолоцького бавовняного комбінату В. Гаганової, яка перейшла з передової бригади у відстаючу і підняла її до рівня передових.

Важливу роль відіграє змагання за виконання семигодинної

програми за шість годин, яке виникло з ініціативи комсомольців нашої республіки. Розгортаючи його, партійні організації допомогли зміцнити виробничі колективи досвідченими робітниками, впроваджувати передові методи праці, що допомагало успішно виконувати виробничі завдання.

Особливих успіхів добилися в цьому будівники нафтопроводу «Дружба». Зокрема, робітники комплексної бригади Я. Гром'яка, що складалася з сімнадцяти комсомольців, вирішили збудувати перекачувальну насосну станцію на місяць раніше строку. Оволодівши суміжними професіями, робітники на повну потужність використовували техніку, ущільнили робочий час, що забезпечувало їм перевиконання зобов'язань. Бригада Я. Гром'яка виконувала місячні завдання на 140—160%.

— Успішно проходить це змагання на Івано-Франківщині. Про це свідчить те, що із 926 робітників Вигодського лісокомбінату, які взяли участь в змаганні в 1963 р., 753 чоловіки систематично виконували зобов'язання.

Пам'ятаючи ленінське положення про те, що високої продуктивності праці можна добитися лише внаслідок невинного розвитку технічного прогресу, партійні організації звертали постійну увагу на створення і впровадження нової техніки у виробництво, що прискорювало виконання завдань. Це видно на прикладі Коломийського заводу сільськогосподарських машин Івано-Франківської області, якому було доручено в 1963 р. виготовити 2 тис. навантажувачів для героїчної Куби.

Над виконанням цього завдання постійний контроль здійснювали комуністи заводу. З метою кращої організації праці партійна організація розставила 170 комуністів і 550 комсомольців на найвідповідальніші ділянки виробництва. Комуністи і комсомольці заводу показували особистий приклад у виконанні виробничих завдань. Під їх керівництвом конструкторське бюро заводу на протязі півтора місяця підготувало необхідні креслення. На заводі створено зварювальну дільницю, встановлено 88 одиниць великого технологічного обладнання, проведено реконструкцію енергопостачання, створено гальванічний цех, побудовано сушильні камери. Все це допомогло колективу заводу успішно виконати поставлене завдання і цим самим надати кубинському народу допомогу в розвитку народного господарства.

Партійні організації проявляють турботу про застосування нових методів праці й добиваються поліпшення виробничого процесу. Наприклад, в 1962 р. колектив нафтопромислового управління «Долина нафта» з Івано-Франківщини вперше застосував в роботі метод щоденного господарського розрахунку, за яким бригади і цехи заздалегідь одержують планові завдання в цілому на місяць і кожний день зокрема. Це допомагає всім керівникам бригад і цехів проаналізувати виробничу ді-

яльність колективів за кожний день і уникнути виявлених недоліків. Новий метод застосували робітники Болахівської контори буріння і Долинської спеціалізованої контори електробуріння. Запровадження щоденного розрахунку поліпшило виробничий процес. Застосувавши його, бригада депутата Верховної Ради СРСР М. Крицуна пробурила понад план 2253 м. і зекономила 148 тис. крб. Цей метод сприяв і поліпшенню виробничих показників бригад комуністичної праці бурових майстрів О. Жарського і П. Зіненка, які в два, в три рази перевершили загальносоюзні темпи буріння скважин.

Таким чином, партійні організації західних областей України, ведучи наполегливу боротьбу за виконання семирічки в галузі важкої індустрії, спрямували її на здійснення завдань партії, підносять трудовий героїзм робітників. Це сприяє успішному виконанню семирічного плану. Яскравим підтвердженням цього є те, що лише випуск валової продукції хімічної промисловості на підприємствах Львівського раднаргоспу збільшився в 1963 р. в 5,2 раза в порівнянні з 1957 р. Значно зросли і інші галузі важкої промисловості. Так, на Івано-Франківщині трудящі за п'ять років семирічки ввели в дію Долинський газобензиновий завод, Івано-Франківський шинремонтний завод, нові потужності на Надвірнянському нафтопереробному заводі і Калуському калійному комбінаті. Збудували понад 400 км. магістральних газопроводів.

Використання досвіду партійних організацій допоможе активно перетворити в життя завдання партії по дальшому розвитку хімічної промисловості, успішно завершити будівництво нових велетнів важкої індустрії — Калуського хімікометалургійного комбінату, Бурштинської ДРЕС, значно збільшити випуск продукції на діючих підприємствах й цим самим внести гідний вклад в створення матеріально-технічної бази комунізму.

П. АРСЕНИЧ.
А. ЗАГОРУЙКО.

РОЗКВІТАЄ КУЛЬТУРА РАДЯНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ

1. Велика Жовтнева соціалістична революція і перемога соціалізму в нашій країні назавжди знищили соціальний і національний гніт. Країна здійснила величезний стрибок вперед, перетворилася в могутню соціалістичну радянську державу з високорозвинутою індустрією, колективізованим сільським господарством і найпередовішою в світі радянською, соціалістичною за змістом і національною за формою, культурою.

2. Зовсім іншим, тяжким було становище трудящих західних областей України, які до 17 вересня 1939 року зазнавали тяжкого соціального і національного гноблення.

Жорстока експлуатація і величезне матеріальне зuboжіння трудящих при майже цілковитій відсутності системи охорони здоров'я приводили до виникнення масових епідемій, зростання захворювання і смертності. Із загальної кількості 14 лікарень тільки 8 із 18 лікарями були на утриманні держави. В 1938 році в Станіславському воєводстві один лікар припадав на 20.321 сільського жителя. В тяжкому стані перебувала справа народної освіти.

Близько 70% дорослого населення було неписьменним або майже неписьменним. В 833 державних початкових і 12 середніх школах, які діяли в 1935 році на території Івано-Франківської області, навчались в основному діти багатіїв. Навчання обходилося дорого і проводилося переважно польською мовою. Здійснювалася політика ополячування і окатоличення українського населення. Така політика польських окупантів не давала можливості українським дітям одержувати освіту. Більше 40% всіх дітей воєводства зовсім не вчилися. 1242 українські вчителі були безробітні.

За період панування панської Польщі в Західній Україні для трудящих не було збудовано жодного клубу, бібліотеки. Трудящі не мали можливості відвідувати театр, кіно. В області було лише 13 кінотеатрів, і їх відвідували панівні класи.

3. Проте, незважаючи на багатівіковий гніт, українське населення західних областей України зберегло свою мову, звичаї, культуру, почуття любові до своєї Батьківщини — Радянської України, воно завжди звертало свій погляд на схід, де радянський народ будував своє вільне соціалістичне щасливе життя. Це окрилювало його на боротьбу проти соціального і національного гноблення. І незважаючи на те, що революційні виступи жорстоко придушувались, трудящі цих областей, під керівництвом робітничого класу і його авангарду — КПЗУ рішуче боролися проти антинародного режиму, за возз'єднання з своєю матір'ю — соціалістичною Україною, за Радянську владу. Радянський народ ніколи не забував про своїх братів — трудящих західних областей України. І в тяжкий, критичний момент для народів Західної України, у вересні 1939 року, подав руку допомоги своїм єдинокровним братам.

4. На основі могутнього розвитку народного господарства і піднесення добробуту трудящих великого розмаху набрало в нашій області культурне будівництво. За 25 років Радянської влади в Івано-Франківській області відбулася справжня культур-

на революція. Для ліквідації економічної і культурної відсталості, як спадщини тяжкого минулого, Радянський уряд в перші післявоєнні роки виділив західним областям України 1204 мільйони крб. допомоги, з них тільки на народну освіту 548 мільйонів карбованців та охорону здоров'я — 143 млн. крб. В області уже в першому радянському 1939—1940 навчальному році працювало 842 школи проти 108 українських шкіл у 1938 р. Для ліквідації неписьменності і малописьменності в цьому ж році було організовано 1139 вечірніх шкіл грамоти, а для підвищення освітнього рівня було організовано 33 вечірні середні школи, в яких навчалось без відриву від виробництва 5367 чоловік. В цей час було ліквідовано безробіття всіх трудящих, і в першу чергу вчителів.

Тепер в області працює 813 загальноосвітніх шкіл, в тому числі 134 середніх. Навчається в них 192566 дітей. Крім масових шкіл, в області є 45 шкіл робітничої молоді, 99—сільської молоді та 11 заочних шкіл. Тільки за останні два роки в нашій області закінчили середню школу 8.177 юнаків і дівчат. В школах області тепер працює 11.581 вчитель, це в 10 раз більше, ніж було до 1939 року.

До возз'єднання на території Івано-Франківської області не було жодного вищого учбового закладу, а тепер тут працюють медичний (відкритий в 1945 р.) і педагогічний інститути, філіал Львівського політехнічного інституту, партійно-радянська школа і 16 середніх спеціальних учбових закладів. У вузах працюють 146 професорів і доцентів, докторів і кандидатів наук. У цьому навчальному році вищу і спеціальну середню освіту здобувають 15 з половиною тисяч дітей трудящих. Багато наших земляків стали видатними діячами культури і науки. Наприклад, В. І. Косіян — голова Спілки художників УРСР, І. І. Данилюк — доктор фізико-математичних наук, науковий співробітник Новосибірського філіалу Академії наук СРСР, письменники П. С. Козланюк і Д. В. Навличко, доктор медичних наук В. Ф. Сенютювич і багато інших.

5. В області розгорнулось величезне культурно-освітнє будівництво. Працює широка мережа культурно-освітніх закладів: 44 районних і міських будинків культури, 634 сільських клуби, в яких працюють 3440 гуртків художньої самодіяльності, 672 масові бібліотеки, книжковий фонд яких складає 8 млн. книг. Протягом лише нинішньої семирічки в області збудовано понад 100 нових клубних приміщень, в тому числі Обертинський і Яремчанський Будинки культури, палаци культури в селах Стецева і Чернятин, Городенківського району, Новиця, Калуського району, Підпечери, Богородчанського району. Нині не можна знайти навіть найвіддаленішого села в Івано-Франківській області, де б систематично не демонструвалися кінофільми. Якщо

у 1950 році в містах і селах області було лише 44 стаціонарні кіноустановки та 126 кінопересувок, то зараз, після завершення суцільної кінофікації області, діє 801 стаціонарна кіноустановка, в тому числі 25 постійних кінотеатри, 16 широкоекранних кіноустановок, а в м. Івано-Франківську в 1963 р. споруджено і здано в експлуатацію перший на Івано-Франківщині широкоформатний кінотеатр «Космос». Клуби, хати-читальні стали дійсними вогнищами культури, де б'є джерелом творча культурна діяльність трудящої молоді. Лише після встановлення Радянської влади на Івано-Франківщині створені і зараз працюють 4 музеї, 3 драмтеатри, обласна філармонія, Гуцульський ансамбль пісні і танцю, обласний Будинок народної творчості, обласне літоб'єднання і т. д. З кожним роком зростає майстерність артистів, різноманітність і актуальність репертуару театрів.

6. З встановленням Радянської влади в області почалася велика робота по організації охорони здоров'я трудящих. В короткий строк вся система охорони здоров'я була перебудована. Медична допомога населенню стала безкоштовною і загальною. Уже в 1940 році в Івано-Франківській області було відкрито 58 лікарень на 2185 ліжок, 43 поліклініки, 13 санітарно-епідеміологічних станцій, більше 100 фельдшерських пунктів.

Зараз в області працює понад 1770 лікарів і понад 6 тис медичних працівників з середньою спеціальною освітою. До послуг трудящих 159 лікарень і диспансерів на 9.100 ліжок, 779 фельдшерсько-акушерських пунктів, 373 колгоспних родильних будинки, 14 санаторіїв тощо.

Курортні багатства Прикарпаття поставлені на службу трудящих.

7. Радянська влада змінила і саме обличчя міст і сіл. Західноукраїнське село з поміщиком, куркулем-лихварем, - з безземеллям, голодом, злиднями і темрявою безповоротно відійшло в минуле. На зміну йому прийшло нове, колгоспне село з великим механізованим землеробством, з достатком і культурою. Ось, наприклад, до 1939 року в с. Стецева, Городенківського району була лише шестикласна школа і невеликий народний будинок, збудований за кошти селян. А тепер в селі є середня школа (нове приміщення на 630 місць, збудоване в 1962 році), колгоспний Палац культури, де одночасно можуть проводити дозвілля 1.300 чоловік, колгоспний музей, лікарня, поліклініка, два медпункти, два родильні відділення, двоповерховий будинок дитячих ясел та ін.

За роки Радянської влади 206 стецівчан здобули вищу і середню спеціальну освіту. Зараз в Стецевій завершується будівництво побутового комбінату, в якому — швейна і шевська майстерні, перукарня, їдальня, готель, магазин. Планується

заасфальтувати вулиці, провести в кожний будинок газ, збудувати нову лікарню. Тут поступово стираються грані між містом і селом.

Культурна революція, що здійснилася в області, відкриває величезні перспективи дальшого розвитку нашої країни по шляху до комунізму.

П. І. АРСЕНИЧ.

СОЦІАЛІСТИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В КУЛЬТУРІ ТРУДЯЩИХ КОСІВСЬКОГО РАЙОНУ, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА РОКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

1. В часи панування на Західній Україні Австро-Угорщини (1772—1918 рр.) і буржуазної Польщі (1919—1939 рр.) трудящі Прикарпаття терпіли соціальний і національний гніт.

Іноземні загарбники жорстоко придушували українську культуру, позбавляли українців можливості вчитися на рідній мові і розмовляти нею в урядових установах. В Косівському повіті за даними 1935 року, із 59 початкових шкіл (середніх не було зовсім) налічувалося 6 польських, 40 утравістичних (польсько-українських) і тільки 14 українських.

В школі працювало лише 1—2 вчителі. Кожного року поза школою лишалось 8—9 тисяч дітей шкільного віку. В повіті було 30 тисяч чоловік неписьменних.

Трудящі були позбавлені і культурних розваг, бо в повіті були лише 2 так звані «народні будинки», 14 читалень «Прогресу».

2. В дуже поганому стані було медичне обслуговування населення. На весь повіт була лише одна лікарня на 50 ліжок, в якій працювали один лікар і 6 середніх медичних працівників. Всього в повіті було, 20 лікарів. На охорону здоров'я держава витрачала мізерні кошти. Так, в 1930 році витрати на душу населення по охороні здоров'я в Косівському повіті дорівнювали 1 золотому і 24 грошам.

Нужда і відсутність медичного обслуговування призводили до великої смертності трудящих, особливо дітей. В Косівському повіті на тисячу чоловік помирало 23% дітей.

3. Косівщина здавна славилася відомими майстрами художньої обробки дерева, килимарством, ткацтвом. Мальовнича природа була натхненником художньої винахідливості майстрів. Однак, за часів панської Польщі, вони потрапили під вплив комерсантів, які за безцінь скуповували їх художню продукцію. Майстри зберігали таємницю свого мистецтва, як щось найдорожче. Боялись вони конкуренції мажоритів, щоб не залишитись

на старості без шматка хліба. Все це гальмувало розвиток творчої думки майстрів. Польські пани не могли оцінити талановитого трудівника-гуцула, якого жорстоко експлуатували.

Тяжкий соціально-економічний та національний гніт приводив до масового невдоволення селян. Трудящі Косівщини, керовані КПЗУ, вели наполегливу боротьбу за своє соціальне і національне визволення і возз'єднання з Радянською Україною, яке здійснилось у вересневі дні 1939 року. Соціалістичні перетворення, що почалися на землях Прикарпаття після визволення, обумовили небувалий розвиток економіки і культури краю.

В нових умовах радянської дійсності пишно розквітло народне мистецтво Гуцульщини. Національне формою, воно збагатилося новим соціалістичним змістом.

Старий кустарний спосіб праці народних умільців Гуцульщини замінила колективна праця. Зараз у Косівському районі діє три художньо-промислових фабрики; крім цього, в селах Річка, Брустори, Пістинь, Яблунів працює 4 філії фабрик по виготовленню художніх виробів, килимарства та різьби по дереву.

Вироби багатьох майстрів-кераміків як, наприклад, Цвілик, різьбярів Тимкова, Гавриша, Федірко, Савченко неодноразово експонувались на республіканських, всесоюзних виставках і на виставках за кордоном. Велика творча праця дала право зватися заслуженим майстром народної творчості братам Корпанюкам з с. Яворова, Герасимович і Цвілик з м. Косова. В місті Косові створено і працює обласне відділення Спілки художників України, музей гуцульського мистецтва при Косівському училищі прикладного мистецтва.

4. За роки Радянської влади незрівнянно розширилась народна освіта. Зараз в районі є 103 школи, в т. ч. 32 початкові, 59 восьмирічних, 12 середніх, Косівське училище прикладного мистецтва. В школах району працює 1304 учителі, навчається 18048 учнів. Сотні юнаків і дівчат здобули середню і вищу освіту і зараз працюють вчителями, лікарями, агрономами, юристами, артистами, інженерами в своєму районі і в інших селах та містах країни.

За післявоєнні роки лише Косівську середню школу закінчили 689 юнаків і дівчат, із них 312 закінчили вищі учбові заклади і зараз працюють на керівній, науковій роботі. Серед них Погребенник Ф. П., випускник Косівської середньої школи, працює в Академії Наук України, т. Кифорак В. Ф. із с. Вербовець працює в ЦК КП України, т. Атаманюк із с. Смодне закінчив Івано-Франківський медінститут, аспірантуру. Тов. Мартинюк Марія із Косова працює викладачем Чернівецького державного університету, Базник Ярослава працює викладачем

Київського державного університету, брати Мартинюки із Носова, Марчук Ф. Д. із с. Тюдева вчаться в аспірантурі.

До послуг трудящих району 4 будинки культури, 73 сільських клуби, 69 масових бібліотек з книжковим фондом 717.715 примірників, 4 кінотеатри, 91 кіноустановка, 13500 радіоточок, сотні телевізорів.

Комуністична партія і Радянський уряд постійно піклуються про охорону здоров'я трудящих. Тільки в Косівському районі є 21 лікарня, 93 фельдшерсько-акушерських пункти. В районі працює 115 лікарів з вищою освітою, 452 чоловіки середнього медичного персоналу.

5. Радянська влада повністю змінила обличчя сіл.

Ось, наприклад, до 1939 р. в с. Рожнів була лише шестикласна школа. А тепер в Рожневі є середня школа, де працює 42 вчителі та 4 вчителі в початковій школі, лікарня, фельдшерсько-акушерський пункт, аптека, ветеринарний пункт, 2 клуби, бібліотека, дитячий садок та 2 колгоспних ясел, стадіон, понад 120 вихідців із цього села мають вищу освіту. В самому селі зараз працює 188 чоловік інтелігенції, із них 21 з вищою освітою. До послуг трудящих села сільмаг, лазня, майстерня побутового обслуговування. Жителі живуть в електрифікованих і радіофікованих квартирах. Тільки в 1963 році в селі побудовано 55 будинків, деякі користуються газовими плитками, пральними машинами. Або візьмем приклади про побут жителів с. Кобак. Тут 60% колгоспників збудували собі нові будинки. Тільки в цьому році міжколгоспна будівельна організація зводить для колгоспників 26 мурованих будинків. В кожній хаті є швейна машина і велосипед. Понад 30% колгоспників мають мотоцикли, сім колгоспників мають власні автомобілі. У 13—теlevisionі. Колгосп збудував медпункт, дитячі ясла, лазню, будинок, де розташувалися підприємства побутового обслуговування, добудовується приміщення для середньої школи, буде побудовано Будинок культури тощо.

За роки Радянської влади 63 чоловіки з с. Кобак здобули вищу освіту, 97 — спеціальну середню, 226 — загальну середню освіту. 30 юнаків і дівчат навчаються зараз у вищих учбових закладах.

Значні зміни в культурі і побуті відбулися і в жителів с. Пістинь. Тут в 1963 році побудовано 54 будинки. В селі є дві школи: одна початкова, а друга середня, лікарня на 25 ліжок, три магазини, чайна, автобусна станція. Працюють філія зв'язку і філія ощадної каси, різні громадські організації. У жителів села є 25 мотоциклів, 6 телевізорів, 120 радіоприймачів. В побут селян входять пральні машини, холодильники, добротні, красиві меблі. В кожній хаті є радіоточка. «Вже в

далеке минуле відійшли курні хати, домотканий одяг і постолі, неписьменність і епідемічні захворювання. Трудящі Косівщини живуть зараз новим, вільним, щасливим життям, до якого привела їх Комуністична партія, Радянська влада.

С. І. КОПЧАК.

ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

1. Воз'єднання західних областей України в єдиній Українській Радянській соціалістичній державі — це знаменна подія в економічному, політичному та культурному житті західноукраїнського населення, подія, яка корінним чином вплинула не лише на економічні та культурні зрушення в житті західноукраїнського населення, але й його національну структуру.

Проаналізуємо в історичному аспекті зміни в національному складі населення сучасної Івано-Франківської області та причини цих змін.

Достовірно показати національний склад населення області за капіталістичний період важко. Справа в тому, що як австрійська, так і польська статистика намагалася підтвердити «древне заселення» Галичини польським населенням і свідомо фальсифікувала статистичні дані про національний склад населення в сторону значного збільшення питомої ваги поляків. Національність місцевого населення, як правило, визначалася за розмовною мовою. А такий метод не міг відобразити дійсну картину, оскільки відомо, що багато українців (особливо службовці, робітники, студенти та учні) в силу політики, яка проводилася польськими властями, змушені були розмовляти польською мовою, а значна частина євреїв також користувалася польською та українською розмовною мовою. Ось чому, коли проаналізувати національну структуру населення за розмовною мовою, то ми завжди будемо мати завищену питому вагу польського і занижену питому вагу українського населення.

2. Більш точну (хоча і не до кінця реальну) картину національного складу населення можна одержати, коли брати за основу визначення національного складу не розмовну мову, а віросповідання. Справа в тому, що при переписах населення переважна більшість українців записувалися як греко-католики, поляків — як римо-католики, євреїв — як іудеї.

Якщо співставити національний склад населення області за розмовною мовою і віросповіданням, то спостерігаємо дуже великі відхилення, про що достатньо переконливо свідчать наведені нижче дані.

Таблиця № 1.

Розподіл населення сучасної Івано-Франківської області
за розмовною мовою в 1880—1931 роках (в процентах)

Р О З М О В Н А М О В А

Роки	українська	польська	євр. та нім.	інші
1880	76,5	12,2	10,8	0,5
1890	77,2	15,7	7,0	0,1
1900	75,0	18,2	7,6	0,2
1910	72,4	19,2	7,7	0,7
1921	70,5	21,5	7,3	0,7
1931	68,5	23,4	7,3	0,8

Як бачимо, наведені дані значно підвищують питому вагу поляків, чисельність яких в окремі роки «досягала» чи не одної чверті загальної кількості населення області. Останнє, безперечно, не відповідає дійсності. Переконатися в цьому не важко, коли проаналізувати дані про розподіл населення області за віросповіданням.

Таблиця № 2.

Розподіл населення сучасної Івано-Франківської області
за віросповіданням в 1869—1931 рр. (в процентах)

Р Е Л І Г І Я

Роки	гр.-кат.	римо-кат.	іудейська	інші
1869	76,9	9,9	12,2	1,0
1880	75,1	10,2	13,5	1,2
1890	75,0	10,5	13,5	1,0
1900	73,5	12,1	13,4	1,0
1910	73,3	13,4	12,5	0,8
1921	74,8	14,6	10,9	0,7
1931	73,0	16,6	9,5	0,9

Співставлення та аналіз наведених в таблицях 1 та 2 даних дає можливість переконатися в тому, що визначення національного складу населення області в дорадянський період за розмовною мовою не відповідає дійсності. Тому наведені в таблиці 2 дані найбільш реально відображають дійсний стан національного складу населення області і можуть бути прийняті за основу при його аналізі.

Порівняно значна питома вага польського населення в області пояснюється не лише всім ходом її історико-економічного розвитку, але й (в першу чергу, тією політикою колонізації, яку проводили австрійський та польський уряди в Галичині, починаючи з XIV століття аж до 1939 р.

В. Осечинський справедливо підкреслює, що найбільшим проявом жажливого національного пригноблення українського населення в Галичині була політика колонізації.

Ця політика проводилася постійно аж до моменту возз'єднання західноукраїнських земель з Українською Радянською державою, про що свідчать офіційні дані австрійської та польської статистики про динаміку чисельності різних національностей в межах сучасної Івано-Франківської області.

Таблиця № 3.

Ріст чисельності населення різних національностей на території сучасної Івано-Франківської області з 1869 по 1931 рр. (в процентах)

Роки	українці	поляки	євреї та німці
1869	100,0	100,0	100,0
1880	105,4	111,5	119,4
1890	120,0	136,4	144,0
1900	135,1	172,8	155,5
1910	149,8	212,0	160,9
1921	134,5	206,7	119,6
1931	153,5	272,0	125,0

Якщо за період з 1869 по 1931 рік кількість українського населення області збільшилася на 53,5 %, то за цей же період кількість польського населення збільшується на 172 %, або майже потроюється.

3. Цікаво відмітити, що розподіл сільського і міського населення за різними національностями був в області дуже нерівномірним. Так, за даними австрійської статистики 1880 року серед міського населення області українці складали всього-на-всього 37,1 %, а поляки, євреї та німці — 62,7 %. Серед сільського населення відповідно на долю українців припадало 88,6 %, на долю поляків, євреїв та німців — 11,3 %.

4. Після возз'єднання західноукраїнських земель з Українською РСР на території західних областей України спостерігається ряд міграційних зрушень населення, які в значній мірі змінили його національну структуру.

До найбільш крупних міграційних рухів населення відноситься добровільне переселення українського населення, що проживало на території Польщі, на територію УРСР, а польського населення, що проживало в УРСР, — на територію Польської Народної Республіки.

На національний склад населення впливає також постійний міграційний потік (який розпочався в перші післявоєнні роки) російського населення у складі висококваліфікованих спеціалістів народного господарства, інженерів, інтелігенції, які подали вчасну і неоцінну допомогу населенню західноукраїнських земель в піднятті народного господарства і культури.

Національний склад населення Івано-Франківської області
за даними перепису 1959 року (в процентах)

в т о м у ч и с л і

Населення	Всього	українці	росіяни	поляки	ін. нац.
Міське та сільське	100,0	94,8	3,5	1,0	1,7
Міське	100,0	81,7	12,8	2,6	3,0
Сільське	100,0	98,6	0,7	0,4	0,3

Наведені в таблиці 4 дані перепису населення 1959 року наглядно свідчать про ті структурні зміни, які відбулися в національному складі населення Івано-Франківської області за роки Радянської влади.

Як бачимо, за радянський період відбулися корінні структурні зміни в національному складі не лише всього населення області, але й міського та сільського зокрема.

В. А. БУТКОВСЬКИЙ.

ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСТВА БУКОВИНИ ДО ВОЗЗ'ЄДНАННЯ З РАДЯНСЬКОЮ УКРАЇНОЮ

1. Розвиток господарства Буковини в феодальний період характеризується роздробленістю, місцевою замкнутістю, слабким розвитком географічного поділу праці. Іноземні загарбники перетворили Буковину в свій аграрно-сировинний додаток, що й обумовило основний напрямок розвитку економіки країни. Головну роль в економіці відіграло сільське господарство, де переважало землеробство споживчого характеру.

2. На початку XVII ст. закінчується закріпачення селян на Буковині. Почалось воно ще з моменту, коли Буковина входила до складу Молдавської держави (перша половина XIV ст.). Низький розвиток продуктивних сил, земельний голод, великі феодальні повинності, непосильні податки викликали зубожіння буковинського села, виключну відсталість сільського господарства, яке безперервно деградувало. Скорочувалися посівні площі, зменшувалося поголів'я худоби, знижувалась урожайність. Голод, убогість і різні захворювання постійно панували в буковинських селах. Про убогість сіл говорять пам'ятники, які залишилися з цього часу. Хати не мали димарів, вогонь розводили серед хати на глиняній землі або у глиняній печі без труби, маленькі вікна, підстилка для спання з хворосту, саморобні личаки, дерев'яні миски і ложки, дерев'яна соха і борона — така картина життя буковинських селян. А над всім

чим стояли поміщики, економі, лісничі, мандатори, жандарми, чиновники окружного управління, попи, каральні експедиції і т. п.

3. Революція 1848 року і масові повстання буковинських селян змусили австрійський уряд скасувати кріпацтво. На Буковині розвиваються капіталістичні відносини, які привели до виникнення дрібних промислових підприємств (лісопильні, цукрові, винокурні і ін.).

Населення Буковини в основному займалося сільським господарством, яке було дуже відсталим. Проникнення капіталізму на Буковину привело до диференціації селянства. Більша половина селян на своїх карликових господарствах не мала тяглової сили та інвентаря. Кращі землі знаходились в руках поміщиків, церкви, куркулів. Про це говорять такі дані:

Землекористування на Буковині в 1900 році.

№№ п. п.	Розміри господарств	Кількість господарств	Проц.	Кількість землі в га.	Проц.
1.	від 0 до 1 га	117.979	59,00	47.552	4,66
2.	від 1 до 5 га	62.698	31,28	140.954	13,71
3.	від 5 до 20 га	15.224	8,06	133.363	12,89
4.	від 20 до 1000 га	3.284	1,66	722.421	68,74
РАЗОМ:		199.185	100,0	1.044.290	100,00

Таким чином, 117979 бідняцьких селянських господарств мали у своєму володінні лише до 1 га землі, а 1,66% поміщицьких господарств володіли 68,74% всієї землі. Трудящі Буковини, які не мали засобів до існування, попадали в кабалу до поміщиків і капіталістів, церкви і куркулів, або змушені були емігрувати за кордон, головним чином, в США, Канаду, Бразилію, Аргентину, де вони також жорстоко експлуатувались місцевими капіталістами. Проти національного і соціального гніту робітники і селяни Буковини вели жорстоку боротьбу.

4. Революційний рух на Буковині особливо посилювався під впливом буржуазно-демократичної революції в Росії в 1905—1907 рр. В цей період на Буковині проходить ряд страйків, мітингів, політичних демонстрацій, які охопили сотні підприємств і тисячі робітників. В 1905 р. страйками було охоплено 209 підприємств, в 1906 р. — 162 підприємства. За робітничим класом на революційну боротьбу піднялось буковинське селянство. Повсталі селяни конфіскували поміщицькі землі, знищу-

вали фільварки. В своїй боротьбі трудящі Буковини завжди одержували допомогу і підтримку народів Росії і в першу чергу великого російського народу.

Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції в Росії підняла широкі трудящі маси Буковини на боротьбу проти влади капіталістів і поміщиків. Народ виступає за возз'єднання Буковини з усіма українськими землями, з Радянською Україною. З'їзд робітничих і селянських депутатів, який відбувся 18 лютого 1918 р. в м. Хотині, виконуючи волю трудящих Буковини і Бессарабії, вітав встановлення Радянської влади в Росії і на Україні і в своїй резолюції підкреслив, що Ради робітничих, селянських і солдатських депутатів Північної Буковини і Бессарабії підпорядковуються Всеросійській Раді робітничих, селянських і солдатських депутатів та Раді Народних Комісарів РРФСР. Тоді ж, на початку 1918 року, була встановлена Радянська влада в Хотинському, Сокирянському і Кельменецькому повітах. З листопада 1918 р. в м. Чернівцях було зібране «Народне віче». Сюди з'їхались представники з усієї Буковини. «Народне віче» поставило вимогу про возз'єднання Буковини з Радянською Україною. Але мрії трудящих мас Буковини не збулись. Румунські бояри, спираючись на українських буржуазних націоналістів, при допомозі англо-американо-французьких імперіалістів захопили Буковину.

5. Захопивши Буковину, румунські бояри встановили тут військову диктатуру і жорстоко розправились з революційним рухом. Вони перетворили цей багатий край в свою колонію, по-варварськи використовували його природні ресурси, штучно затримували розвиток продуктивних сил. Тому не випадково, що технічна озброєність буковинської промисловості була найнижчою з усіх провінцій Румунії. Якщо приріст потужності двигунів в промисловості старого королівства Румунії з 1926 по 1937 рік становив 149%, то на Буковині — лише 44,6%. Промисловість Буковини була роздрібною. В 1930 р. в м. Чернівцях нараховувалось 3824 промислових підприємства, на яких працювало 14908 робітників. За кількістю зайнятих робітників ці підприємства розподілялися так:

Кількість робітників	Промислові підприємства	
	кількість	%
по 1	1454	38,02
від 2 до 5	1950	50,99
від 6 до 20	346	9,05
від 21 до 50	45	1,18
від 51 до 100	19	0,5
від 101 до 200	5	0,13
від 201 до 500	5	0,13
РАЗОМ:	3824	100,0

Як видно з таблиці, дрібні підприємства з числом робітників від 1 до 5 чоловік дорівнювали 89%. Це були, по суті, кустарні заклади з примітивною технікою і нелюдською експлуатацією робітників. Навіть за даними офіційної румунської статистики видно, що на підприємствах харчової промисловості Буковини, яка була відносно найбільш розвиненою, капіталісти в 1929 р. одержали 500 млн. лей чистого прибутку, а сума виплаченої зарплати складала лише 109 млн. лей. Робочий день тривав 12—14 годин. Тисячі людей зовсім не мали роботи. Перед визволенням в області нараховувалось 12 тис. безробітних.

6. Не кращим залишилось становище в сільському господарстві, хоч тут було зайнято більше 80 % населення. Незважаючи на те, що Буковина була багата родючими землями, пасовищами, сільське господарство характеризувалось крайньою відсталістю і носило екстенсивний характер. Сільськогосподарських машин не було, обробіток землі навіть в поміщицьких господарствах вівся старими, прадідівськими методами. Тваринництво було дуже слабо розвинене і відрізнялося низькою продуктивністю. Під загрозою росту революційних настроїв селян боярський уряд Румунії в 1921—1924 рр. проводить аграрну реформу. Але і після реформи 59% всіх селянських господарств залишилися безземельними, 30% — мали лише до 1 га землі, а один буковинський метрополит мав 238192 га лісу і 8307 га орної землі. Все це привело до того, що 50% селянських господарств змушені були орендувати землю на кабальних умовах. Забезпеченість сільського господарства інвентарем була дуже низькою: один плуг припадав на 12 га орної землі, борона — на 10 га, кінна сівалка — на 750 га, кінна молотарка — на 1540 га, віялка — на 600 га. Весь цей інвентар знаходився в руках поміщиків та куркулів. Більшість селян зовсім не мала тяглової сили, 60% дворів не мали коней, 40% — не мали корів, 12% — зовсім не мали худоби.

7. Жорстока експлуатація трудящих Буковини капіталістами, поміщиками, куркулями, національний гніт, політична безправність, викликали масові протести населення, які вилились в революційні виступи. На чолі революційного руху всіх трудящих стає робітничий клас і його Комуністична партія. Трудящі маси Буковини, проводячи під керівництвом Комуністичної партії боротьбу за своє соціальне і національне визволення, за Радянську владу, твердо вірили, що звільнення від боярського ярма прийде, що брати з Радянського Союзу, які успішно побудували соціалізм, звільнять їх від важкого гніту всіх експлуататорів.

День 28 червня 1940 р. став поворотом в житті трудящих Буковини. Він увійшов в історію, як найбільше свято, як день, коли здійснилася багатовікова мрія трудящих Буковини — возз'єднання з братами-українцями у великому Радянському Союзі.

Звільнений народ Буковини, зв'язаний історичною долею, мовою і національним складом з Українською РСР, возз'єднався в єдиній Радянській державі з українським народом і під керівництвом Комуністичної партії Радянського Союзу і Радянського уряду впевнено крокує по шляху будівництва нового, щасливого життя — комунізму.

В. А. БУТКОВСЬКИЙ.

ЗДИСНЕННЯ ВІКОВІЧНОЇ МРІЇ ТРУДЯЩИХ БУКОВИНИ — ВОЗЗ'ЄДНАННЯ З РАДЯНСЬКОЮ УКРАЇНОЮ

1. Понад 700 років терпіли іноземне ярмо трудящі Буковини. В II половині XIII ст. на Буковині було встановлено татаро-монгольське іго. Татаро-монгольське ярмо надовго затримало розвиток економіки і культури як Буковини, так і інших областей України і Росії. Татарські хани спалювали і спустошували села і міста, продавали в рабство беззахисне населення.

2. В II половині XIV ст. Буковина була захоплена молдавськими феодалами і увійшла до складу Молдавської держави. В цей період територія краю почала інтенсивно заселятися і розвиватися в господарському відношенні. Виникає ряд міст. (Чернівці — перша згадка в грамоті, як митний пункт відноситься до 1400 р.).

3. В 1512 р. Молдавія разом з Буковиною підпала під владу Османської імперії майже на 300 років. Становище трудящих мас дуже погіршується. Подвійний гніт: з боку власних феодалів і з боку іноземних загарбників — приводить до їх повного зубожіння. Буковина була цілком спустошена, господарство доведено до повного розвалу, міста і села розорені, про-

мисли і торгівля занепала. Райони Придністров'я обезлюділи, населення шукає захисту в горах Карпатах. Сучасник - літописець пише, що турецько-татарські орди вдирались в країну, «як вовки в отару овець».

4. Незважаючи на державні кордони і жорстокі переслідування, народні маси Буковини спільно з населенням інших українських земель із зброєю в руках виступають проти гнобителів. Так, в кінці XV ст. на Буковині і в Галичині спалахнуло велике селянське повстання під керівництвом Мухи.

5. Результатом визвольної війни 1648—1654 рр. стало возз'єднання України з Росією. Ця знаменна подія викликала на Буковині нову хвилю боротьби проти іноземних загарбників. В 30—40 рр. XVIII ст. повстанці-опришки Буковини і Галичини під керівництвом народного героя Олекси Довбуша виступили проти іноземних і місцевих феодалів. Центром цього руху був Вижницький повіт і прилеглі райони Східних Карпат.

6. В 1769—1770 рр. російська армія під командуванням полковника П. А. Румянцева розгромила турків під Хотиним, Ларгою і Кагулом. Тоді Буковина була визволена від турецького іга.

7. Австро-Угорщина своєю підступною політикою всіляко домагалася послаблення наслідків перемог Росії і вживала заходів до загарбання західноукраїнських земель. В 1772 р. вона захопила Галичину. Під тиском Австрії і Прусії Росія змушена була за Кучук-Кайнарджійським мирним договором 1774 р. повернути Туреччині зайняті нею Буковину, Бессарабію і Молдавію. Цим скористалась Австро-Угорщина, і весною 1774 р. окупувала Буковину, чим і завершила загарбання західноукраїнських земель. Майже 150 р. Буковина була колоніальним придатком Австрійської імперії, яка по-хижацькому використовувала її природні багатства, нещадно експлуатувала трудове населення. Робочий день тривав 12 год., заробітна плата в 1,5—2 рази була нижча, ніж в австрійських провінціях.

В жахливих умовах перебувало і селянство: 20 тис. селянських господарств були зовсім безземельними, 65 тис. — змушені були орендувати землю. Приречені на злидні і голод, трудящі маси покидали свої оселі, шукаючи заробітку на далекій чужині.

8. Звістка про Велику Жовтневу соціалістичну революцію викликала живий відгук на Буковині. У Чернівцях, Садгорі, Радівцях, Вижниці російські революційні солдати утворили Ради. Робітники і селяни слідом за російськими солдатами створюють Ради робітничих і селянських депутатів.

18 лютого 1918 року в м. Хотині на селянському з'їзді проголошена Радянська влада. На народному вічі 3 листопада 1918 р. в Чернівцях прийнята постанова про возз'єднання Бу-

ковини з Радянською Росією. Але українські буржуазні націоналісти зрадили народ і в листопаді 1918 р. Буковина була окупована боярською Румунією. Український народ був позбавлений політичних прав, українська мова і культура переслідувалася, проводилася насильна румунізація.

В січні 1919 року спалахнуло відоме Хотинське повстання, яке охопило цілий ряд сіл. Румунські бояри при допомозі українських буржуазних націоналістів і західноєвропейських імперіалістів жорстоко придушили це повстання.

9. В 1918 р. на Буковині створюється Комуністична організація, яка в 1926 р. ввійшла до складу Комуністичної партії Румунії. Комуністи спрямували трудовий народ на боротьбу проти соціального і національного гніту, вказували населенню Буковини єдиновірний шлях визволення краю від поневолювачів — воз'єднання з Радянською Україною.

10. Радянський Союз, вважаючи територію Буковини споконвічною українською землею, а населення — здавна зв'язане єдністю походження, близькістю мови, культури і спільністю своєї долі з Радянською Україною, ніколи не визнавав захоплення Буковини Румунією. Про це було заявлено Радянським урядом в 1919 р., на Радянсько-Англійській конференції в 1925 р.

11. 28 червня 1940 р. Радянська Армія звільнила від соціального і національного рабства трудящих Буковини. «Трудящі Буковини горять палким бажанням воз'єднатися з українським народом в єдиній Українській Соціалістичній державі. Ми просимо включити територію Північної Буковини в склад УРСР» — заявив на VII сесії Верховної Ради СРСР в серпні 1940 р. делегат від трудящих Буковини тов. Н. С. Михальчук.

12. В братній сім'ї радянських народів і при їх допомозі та підтримці трудящі Радянської Буковини (Чернівецька область) створили соціалістичну економіку, піднесли культуру та добробут народу.

13. У міжтериторіальному розподілі праці Української РСР Чернівецька область виділяється розвинутою легкою, лісовою, деревообробною та харчовою промисловістю. Розвинулись машинобудування (устаткування для нафтової промисловості) і металообробка. 1/3 валової продукції всього народного господарства дає сільське господарство. Особливо велику увагу приділяється садівництву і виноградарству. Великі зміни сталися і в культурному житті. Створена велика мережа шкіл, технікумів та училищ по підготовці спеціалістів для різних галузей народного господарства. Багато юнаків і дівчат набувають освіту в університеті та медичному інституті.

Натхнені рішеннями XXII з'їзду КПРС, трудящі Буковини разом з усім радянським народом беруть участь у створенні матеріально-технічної бази комунізму.

ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ ЗАКАРПАТТЯ

про возз'єднання його з Радянською Україною

1. Вся багатомісова історія трудящих Закарпатської області до возз'єднання з її матір'ю Радянською Україною була зв'язана з прагненням возз'єднатися в єдиній сім'ї українського народу. Закарпаття сторіччями було під гнітом чужоземних загарбників і терпіло від них приниження національної гідності. Однак ні соціальний і національний гніт, ні заборона рідного слова не перешкодили розвиткові пісенної творчості трудящих Закарпаття, які не забули своєї рідної української мови, своїх звичаїв і національної культури.

2. В багатому дорадянському закарпатському фольклорі ясно відбито тугу і смуток верховинської бідноти. В жалібних піснях, які лунали по селах, обплутаних злиднями і голодом, виливалося горе, слова їх були змочені сльозами, мелодії проїняті безпросвітньою тугою. Важкий колоніальний гніт, який переносили трудящі Закарпаття в період панування Австро-Угорщини, буржуазної Чехословаччини та хортівської Угорщини, яскраво зображений в одній із пісень:

Протяжно

Ой жи—ли ми у кай— да— нах за ти— ся—чу ро— ків,

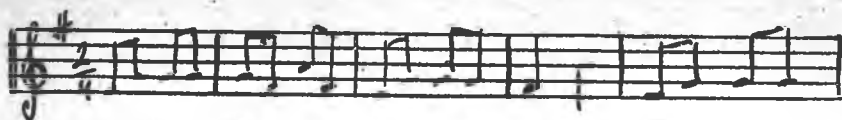

тер—пі—ли ми тяж—кі злид—ні із у— шит—ких бо—ків

У таких важких умовах тільки велика віра в краще завтра сприяла створенню народними митцями невмирущих зразків їх творчості. І чим сідніше було гноблення, тим голосніше звучала рідна пісня в горах і долинах, тим гостріше вражала коломийка лютих ворогів.

3. Трудящі Закарпаття весь час виявляли симпатії до свого рідного брата — російського народу. В піснях все з більшою силою звучить патріотична любов до рідного краю, туга за своїми єдинокровними братами по ту сторону Карпат. Сповнена любові звучить пісня, в якій трудящі Закарпатської області звертаються до радянського народу за допомогою.

Помірно

Вже по-ча-ло яс-не сон-це з Схо-ду пдні —ма-тись, при-хо дїть, ра-

дян-ські брат-тя, зем-лю виз-во-ля-ти.

Оспівуючи велич перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні, закарпатські українці не забувають і ніколи не забудуть тих кращих синів, які полягли за визволення Закарпаття від німецько-угорських фашистських окупантів. З глибоким братерським почуттям співається в пісні «Не забувай сині гори», що російський народ допоміг визволити Закарпаття.

Стримано

Не за-бу-вай си-ні го-ри, зе-ле-ні Кар-па-ти,

де кров сво-ю про-ли-ва-ли за нас русь-кі бра-ти.

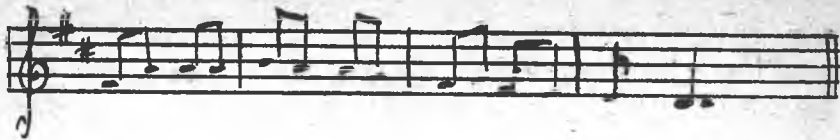
Де кров свою проливали
Руські й українці,
Щоб щасливо проживали
Браття-верховинці.

Залунали радісні пісні, заграли весело трембіти, щасливі закарпатці у возз'єднаному краю шлють подяку у Москву-столицю, яка пригорнула їх до себе, як рідна мати.

Рухливо

По-вій, ві-тре, з Вер-хо-ви-ни, ой че-рез я-ли-ще,

та по- не-си ва-шу піс-ню у Моск-ву сто-ли-цю.

Величезного розквіту досягла народна пісенна творчість Закарпаття після возз'єднання з Радянською Україною. Створено велику кількість чудових пісень, які широко відомі по всій Україні і за її межами.

Возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною, встановлення на Закарпатті Радянської влади відкрило в історії нову світлу сторінку вільного і радісного життя. Для закарпатців наступила нова епоха історичного розвитку — вони стали вільними громадянами СРСР, стали будівниками комунізму. Виникають нові за змістом і формою народно-поетичні твори, які оспівують народження нового радянського життя і є художнім виявом здійснення одвічних мрій трудового народу, «бажань і сподівань народних» (В. І. Ленін). Народження радянської пісенної творчості Закарпаття є новим, якісним явищем в культурному житті трудящих.

Для пісенного фольклору Закарпаття, як і для фольклору всіх народів нашої соціалістичної Батьківщини, характерний радянський патріотизм, висока комуністична ідейність, джерелом якої є наша соціалістична дійсність, нові соціальні явища, самовіддана праця трудящих на користь Батьківщини. Сучасна народно-пісенна творчість не тільки відбиває в собі соціалістичну дійсність. Вона активно бореться за укріплення і дальший розвиток її, активно втручається в життя, бореться за побудову комунізму.

5. Нові явища соціалістичної дійсності, які виникають на базі економічного, політичного і культурного розвитку, перш за все знаходять своє відображення в коломийці, яка дуже швидко відгукується на все передове, прогресивне, своєчасно виявляє і підхоплює ростки нового в суспільному житті. Характерно відмітити велику масовість сучасних пісень-коломийок, їх веселий характер, чудову наспівність мелодій. В складанні й виконанні їх поряд з народними співцями-коломийкарями (М. Панько, М. Улинець, І. Гурдзан) беруть участь трудящі різних професій. Часто нові пісні складає молодь — учасники колективів художньої самодіяльності. Все це свідчить про те, що трудящі Закарпаття тільки за Радянської влади, яка розвинула їх здібності, талант, одержали повний доступ до соціалістичної культури. Трудящі Закарпаття з особливою любов'ю оспівують усе передове в нашому житті. В своїх коротеньких пісеньках вони щоденно відображають картини руйнування ста-

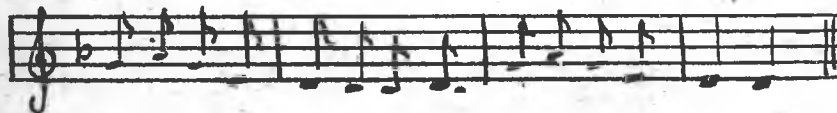
рого і грандіозного будівництва нового. Це свідчить про те, що творці і носії народної поезії активно втручаються в життя, що є типовою рисою нашої радянської дійсності, яка вселила народві віру у власні сили.

6. Живучи спільними інтересами народів всієї нашої Вітчизни, трудящі Закарпатської області всебічно оспівують в коломийках Радянську владу — творця їх щасливого життя. Тому не випадково серед багатьох тем в сучасній народній творчості провідною є теми про могутню Комуністичну партію і Радянський уряд:

Не швидко

За жит-тя шас-ли-ве на-ше, що ми йо-го ма-єм,

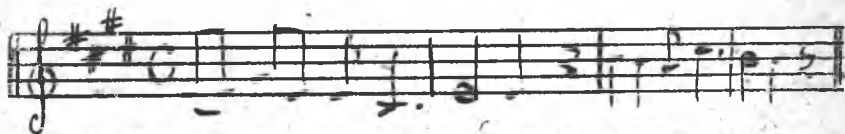
ми Пар-ті-ю ко-му-ніс-тів в піс-нях ве-ли-ча-єм,

Слава партії навіки
Вождем нашим слава,
що міцніє й розквітає
Радянська держава.

Сьогодні закарпатці — вільні трудівники Країни Рад, повноправні господарі всіх багатств області, господарі своєї долі. Життєдайні промені ясного сонця зі Сходу, про яке розповідається в народній ліриці, освітло життя трудящих молоді області. Художнє порівняння «ясного сонця» та «весни провісниця» з новим життям — дуже поширений художній прийом в народно-поетичній творчості трудящих Закарпаття. З щирим хвилюванням оспівуються ті великі соціалістичні перетворення, які відбулися завдяки Радянській владі. В художніх образах народні пісенні твори відображають радість творчої праці на колгоспних ланах, на фабриках, лісозаготівлях, шлють щирю подяку великому російському народу і всім народам радянської країни за визволення і возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною.

7. Закарпатські трудящі в своїх піснях звертаються до сопілки і трембіти, які до возз'єднання вигравали сумні, сповнені горя і жалю мелодії, щоб заграли веселої, щоб заспівало усе Закарпаття, як після возз'єднання живуть в сім'ї єдиній українці-браття.

Помірно

Грай, со-піл-ко, грай, трем-бі-то, спі-вай, За-кар-пат-тя.

жи-ве-мо в сі-м'ї є-ди-ній ук-ра-їн-ці брат-тя.

З великою щирістю показано, як над Радянським Закарпаттям сяють ясні зорі, як під ними вільно живеться закарпатським українцям. Нова пісня повинна сповістити усьому світові, що настало краще життя для колишніх пригноблених пролетарів, безземельних селян і батраків. І це тільки тому, що цей, з чудовим пейзажем, з прекрасними мелодіями край, став Радянським.

Над Радянським Закарпаттям
Ясні зорі сяють.
Як нам вільно всім живеться,
Хай у світі знають.

СОЦІАЛІСТИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ПРОМИСЛОВОСТІ ЗАКАРПАТТЯ В 1946 — 1948 рр.

Історична доля закарпатських українців з'єднала їх з своїми рідними східними братами внаслідок переможного завершення Великої Вітчизняної війни і визволення Закарпаття від угорських фашистських окупантів Радянською Армією в жовтні 1944 року. За період з 1944 до початку 1946 р. трудящі Закарпаття під керівництвом Комуністичної партії за допомогою Радянського Союзу ліквідували всі залишки окупаційного режиму, розпустили антинародні профашистські організації, встановили повну рівноправність всіх національностей, що тут проживали; надали жінкам рівні права з чоловіками; широко залучали робітників, селян і трудову інтелігенцію до керівництва органами народної влади і народним господарством; очолили всенародний рух за возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною; відновили діяльність професійних спілок, спілок молоді; які надавали активну допомогу Комуністичній партії і народній владі щодо ліквідації тяжких наслідків господарювання окупантів; паралізували ворожу діяльність як внутрішньої, так і зовнішньої контрреволюції, що прагнула реставрувати капіталізм на Закарпатті. З листопада 1944 р. до 22 січня 1946 р., тобто за період, коли Закарпаття було визволено і перетворене в область, на яку поширювалося радянське законодавство, тут відбулися не лише політичні, але й глибокі економічні перетворення: насамперед була ліквідована капіталістична власність на знаряддя і засоби виробництва, а в сільському господарстві була здійснена конфіскація земель крупних поміщиків і зрадників народу.

Наступного 1965 року 29 червня минає 20 років з дня возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною. Цей добровільний акт в історії трудящих краю відіграв надзвичайно важливу роль у розвитку промисловості, транспорту, сільського господарства і культури на Закарпатті. Для трудящих Закарпаття, які вступили в братню сім'ю радянських народів, почалася нова історична смуга розвитку — вони стали громадянами могутньої і найбільш демократичної країни в світі, громадянами СРСР і, разом з тим, будівниками комуністичного суспільства. Величезні завоювання нашої країни мали і мають великий вплив на історичну долю закарпатських українців. Саме за допомогою братніх народів Радянського Союзу в тяжкі після-

воєнні роки на Закарпатті створена нова кам'яновугільна, харчова і легка промисловість. Для цієї справи область одержала багато промислового устаткування: нові машини і т. д. Ця безкорисна допомога народів СРСР вже за 1946—1948 рр. дала можливість відновити 118 і побудувати 191 нове підприємство. Починаючи з 1945 р., на Закарпатті систематично проводить свою роботу геологорозвідка.

Виявлені великі запаси кам'яного вугілля дали змогу створити кам'яновугільну промисловість. До початку 1948 р. на Закарпатті експлуатувались три кам'яновугільні шахти, які давали 70 тис. тонн вугілля на рік.

За 1946—1948 рр. великих успіхів досягає новостворена легка промисловість. В січні 1948 року на Закарпатті було збудовано і працювало 12 підприємств легкої промисловості із загальною кількістю 1945 робітників. За той же час була повністю відбудована лісова і лісохімічна промисловість. Було побудовано 5 нових лісозаводів.

Комуністична партія і Радянський уряд звернули особливу увагу на розвиток місцевої промисловості Закарпатської області, якої до возз'єднання з Радянською Україною тут не було зовсім. До 1948 р. в Закарпатті збудовано 23 підприємства місцевої промисловості і 82 кооперативних артілі усіх систем. В цей же час була повністю відновлена і досягла довіреного рівня промисловість будівельних матеріалів.

На усіх промислових підприємствах значно розширені виробничі потужності і додаткові потужності. Наприклад, Солотвинські солерудники майже з одним і тим технічним обладнанням збільшили видобуток солі в 1947 р. в порівнянні з 1946 р. на 36%, а по валовій продукції — на 43%.

Починаючи з 1944 р., на Закарпатті відбудовано залізничних шляхів 261 км., тунелів — 1700 погон. метрів, мостів — 3123 погон. метрів, паровозне депо в м. Мукачеві, були відбудовані вокзали в Мукачеві і Чопі.

При відновленні старих і створенні нових підприємств на Закарпатті була пророблена велика робота по підготовці кадрів промислових робітників і керівного складу всіх ланок, створено партійні і профспілкові організації на підприємствах. На початку січня 1948 р. в області нараховувалось 367 діючих підприємств, на яких було зайнято 60 тисяч чоловік.

Ріст промислових підприємств Закарпатської області збільшував виробництво валової продукції. Планомірний розвиток промисловості дав можливість уже в 1946 р. виробити продукції на 71,7 мільйона крб. Наступного 1947 р. промисловість

області виробила продукції на 113,6 мільйона карбованців, що складає 117,5% виконаного плану 1947р., або збільшення виготовленої продукції в порівнянні з 1946 р. на 58,6%.

Уже в 1947 р. цілий ряд передових підприємств Закарпатської області вийшов переможцями у Всесоюзних і республіканських соціалістичних змаганнях у виконанні виробничого плану. Серед них: Свалявський ліспромгосп, Солотвинські соляні копальні та ін.

На заклик колективів передових підприємств Ленінграда про дострокове виконання плану 1947 р. в соціалістичне змагання включилось більше, як 46 тисяч чоловік, або 77% загального числа працюючих на підприємствах, будовах і транспорті.

Лісоруби Свалявського ліспромгоспу, брати Юрій і Михайло Левки, виконували норми на 350—400%, в Ясінському ліспромгоспі брати Цуперяки, Візовер виконували норму на 330—350%. Взагалі уже в цей час по Закарпатському тресту лісової промисловості 3094 робітники перевиконали норму більше, ніж на 105%.

Уже в 1946—47 рр. поширюється рух за виконання і перевиконання двох і трьох річних норм виробництва. Так, в 1947 р. річні норми виконало 597 робітників, три річні норми — 119 робітників і п'ятирічне завдання — 28 чоловік.

В 1947—48 рр. в промисловості Закарпаття брало участь в соціалістичному змаганні понад 75% загальної кількості робітників, а по тресту «Закарпатліспром» в змаганні брало участь 10414 чоловік, або 59% працюючих.

Для розвитку промисловості Закарпаття в післявоєнні роки велике значення мало партійне керівництво підприємствами. Партійні і профспілкові організації приділяли величезну увагу керівництву соціалістичним змаганням, щоб забезпечити виконання і перевиконання плану, залучали до активного змагання усіх трудящих підприємств і будов, подавали допомогу і здійснювали контроль в цьому напрямку.

Таким чином, наведені факти показують, що уже в 1946—1948 рр. Закарпаття вийшло на широкий шлях соціалістичного будівництва в промисловості. Соціалістичні перетворення, які відбулися за ці роки, свідчать про те, яку перевагу дає соціалістичний планомірний розвиток народного господарства над капіталістичним. Саме завдяки соціалістичному способу виробництва Закарпаття за роки Радянської влади перетворилося в передову область Радянської України.

СТВОРЕННЯ НОВОГО ВИНОГРАДАРСЬКОГО МІКРОРАЙОНУ НА ЗАКАРПАТТІ ЗА РОКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

1. Закарпаття — край садів і виноградників. За роки Радянської влади трудове населення в короткий строк вивело дану галузь в одну з найбільш розвинених галузей сільськогосподарського виробництва. Завдяки розвитку передової мічурінської науки в області стало можливим освоєння нових виноградарських мікрорайонів, які раніше вважалися непридатними для розвитку виноградарства. Прикладом цього може служити створення нового виноградарського мікрорайону на Іршавщині в даний час. Це найновіший і найперспективніший виноградарський мікрорайон в Закарпатті.

2. Іршавський мікрорайон займає центральне положення в області. На півдні він межує з Шаланківським, на південному заході — з Берегівським і на заході — з Лаловським мікрорайонами. Сусідство його з районами високорозвиненого виноградарства позитивно впливає на розвиток виноградарства району, який вивозить в основному свою продукцію на винзаводи цих районів, звідси ж завозить садівний матеріал для своїх виноградинх плантацій. В склад Іршавського виноградарського мікрорайону входять такі села: Негрово, Дорогобратово, Арданове, Іршава, Сільце, Кам'янське, Білки, Імстичеве, Н. Болотне, Ло-за, Гребля, Ільниця.

3. Грунтово - кліматичні умови Іршавського мікрорайону сприятливі для розвитку столових і технічних сортів винограду раннього і середнього періоду дозрівання. Проте останні не одержали тут ще належного розвитку. Поскілки даний виноградарський мікрорайон в області відзначається найменшою сумою активних температур (2900 — 3100°), то вирощування тут пізніх столових і технічних сортів недоцільне, поскілки вони вимагають для свого розвитку значно більшої кількості тепла.

4. В кліматичних показниках різних частин Іршавщини є суттєві різниці, яких не можна не враховувати при вирощуванні сільськогосподарських культур, тим більше винограду. В передгір'ї і на рівнині літо більш жарке, протяжне, зима коротка і порівняно тепла, що зв'язане з наявністю Карпатських гір, які захищають південні схили від холодних північних вітрів. Тому ці схили використовуються для вирощування винограду. В Іршавській котловині, в найбільш теплому місці Іршавського мікрорайону, сума активних температур досягає 3400°, протяжність вегетаційного періоду — 230—255 днів. Це дає можливість ви-

рощувати в Іршавській котловині теплолюбні культури, в тому числі цінні європейські сорти винограду. Проте зимові температури, які досягають іноді тут до -19° — -20° при середній січневій температурі -4° , представляють для них небезпеку, поскільки початок пошкодження квіток винограду починається, за даними О. В. Шахновича, при температурі -5° . Тому на зиму необхідно проводити закривку винограду європейських сортів. В центральній частині котловини і на південному заході бувають дуже часті і сильні пошкодження від морозів, поскільки сніговий покрив на рівнині невеликий і нестійкий, тому погано захищає рослини від морозу. В південно-східній частині котловини розташовані схили горбів, на яких більш потужний сніговий покрив, а тому і краще захищає він рослини від морозу. Іршавський мікрорайон характеризується великою кількістю опадів (місцями до 1000 мм). Для більшої частини даного мікрорайону характерні бурі лісні ґрунти, а в Іршавській котловині поширені дерново-підзолисті і дерново-глейові ґрунти, які вимагають обов'язкового вапнування і запровадження всього комплексу агротехнічних заходів, в першу чергу протиерозійних. Зустрічаються в котловині і червонуваті ґрунти.

5. В структурі сільськогосподарських угідь Іршавського мікрорайону найвищу питому вагу займає рілля — 36,6%, далі в порядку зменшення ідуть вигони і пасовиська — 27,9%, сінокоси — 20,0%, на долю багаторічних насаджень припадає 15,2%, в т. ч. виноградників — 8,5%. По щільності виноградників на 100 га сільськогосподарських угідь Іршавщина в даний час займає перше місце в області. Якщо в колгоспах усіх виноградарських мікрорайонів області припадає на 100 га с. г. угідь по 2,5 га виноградників, то в колгоспах Іршавщини — 8,4 га.

6. В 1960 році вся площа виноградників в мікрорайоні дорівнювала 2975 га, що становить 8,8% від всієї площі виноградників області. На відміну від інших виноградарських мікрорайонів, де виноградники сконцентровані в основному в двох категоріях господарств (колгоспах і радгоспах), в даному мікрорайоні вони концентруються тільки в одному колгоспному секторі. Із всієї площі виноградників (2975 га) в колгоспах Іршавщини сконцентровано 2782 га, або 92,6%, в присадибних ділянках колгоспників, робітників і службовців — 115 га або 3,9% і в інших господарствах 3,5%. Що стосується розмірів плононосної площі виноградників, то мікрорайон займає в області останнє місце (7,8%); поскільки він є новим, молодим районом виноградарства. Різке розширення площ виноградників проходило буквально в останні роки, особливо в період 1957—1961 рр. Тільки за три роки (1957—1959 рр.) колгоспами району посаджено 2132 га виноградників, що складає 46,1% від всіх закладених виноградників за цей період в області. В зв'язку з цим

процент плодоносної площі виноградників в області дуже незначний, всього тільки 16,8 %.

Якщо в цілому по області вся площа виноградних насаджень збільшилася в 1960 році в 2,8 рази порівняно з 1953 роком, то в Іршавському мікрорайоні в 8,3 рази. В 1960 році в мікрорайоні в середньому на один колгосп припадало по 199 га виноградників, проти 25 га в 1953 році. Особливо швидко стала зростати площа виноградників тут після вересневого Пленуму ЦК КПРС (1953 р.), який намітив шляхи крутого піднесення сільського господарства в нашій країні. В результаті із 13 колгоспів мікрорайону, які мають виноградники, 10 мають площу більше 100 га. Із них колгосп «Радянське Закарпаття» — 533 га, ім. Карла Маркса — 343 га. Наявність великих площ виноградників в колгоспах сприяє кращому використанню в них сучасної техніки, що дозволяє значно підвищити продуктивність праці і знизити собівартість виготовленої продукції.

7. Незважаючи на те, що виноградарство є новою галуззю сільського господарства в районі, колгоспники збирають високі врожаї. Так, в колгоспі «Зоря комунізму» в середньому з 1 га збирають по 50 ц., а в окремі роки — по 75 ц., а в колгоспі ім. Леніна — по 70 ц. В 1959 році ланкова Омеляненко цього ж колгоспу збрала по 115 ц з 1 га на площі 5 га. В цілому по області за останні 4 роки середній збір винограду виріс більше, ніж в 3 рази порівняно з 1953 роком.

В результаті росту урожайності винограду росте і його валовий збір, що видно із нижченаведеної таблиці 1.

Таблиця 1.

Динаміка валової продукції виноградарства (в % до 1953 р.)

	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
1. Всього по області	100	105	136	118	173	279	212	170
2. По Іршавському мікрорайону	100	112	116	240	336	700	616	705

*За період з 1953 по 1960 роки валова продукція виноградарства виросла в Іршавському мікрорайоні в 7 раз, тоді як в цілому по області за вказаний період збільшилася тільки в 1,7 рази. Разом із цим виросла і роль мікрорайону в області по збору винограду. Якщо в 1953 році на його долю припадало 1,7%, то в 1960 році — 7,7% від всього валового збору винограду в області.

8. Одним із важливіших показників ролі виноградарства в сільському господарстві району є величина грошових доходів від нього. Якщо в цілому по всіх колгоспах області питома вага грошових доходів, одержаних від виноградарства, становить

9,3%, то по колгоспах Іршавщини — 17,3% і поступається тільки перед Березівським мікрорайоном. Високі доходи від виноградарства колгоспи одержують на 1 га виноградників в плодоносному віці (1929 крб).

9. Ще більшого значення набуде виноградарство в районі в перспективі. Перш за все відбудеться дальше розширення площ виноградників. Якщо в 1958 році вся площа виноградників становила 2448 га, то в 1965 році вона збільшиться в 2 рази і становитиме 4945 га. Особливо різко збільшиться площа плодоносних виноградників, що пояснюється тим, що в цей час вступають в пору плодоносіння всі недавно посаджені виноградники. Якщо в 1958 році їх площа дорівнювала 230 га, то в 1965 році збільшиться до 2825 га, тобто в 12,3 рази, а в 1980 році — 4370 га, що в 1,5 рази більше, ніж в 1965 р. і в 19 раз більше, ніж в 1958 р. Валовий збір винограду в 1965 році збільшиться порівняно з 1958 роком в 6,5 рази, а в 1980 р. — в 10 раз.

При розширенні площ виноградників в перспективі слід більше приділяти уваги біологічним особливостям кожного сорту винограду і більш повно враховувати ґрунтово-кліматичні умови мікрорайону. Саме недостатнє врахування цих особливостей в останні роки призвело до того, що на значній площі тут висаджували виноградники, які погано проростають в даних умовах, неморозостійкі. Цим якраз пояснюється той факт, що зимою 1962—1963 рр. на значній площі внаслідок сильних морозів загинула велика площа виноградників, особливо в селах Дорогобратово і Арданове. Враховуючи специфічні умови мікрорайону (більшу вологість, холодні зими), не слід в окремих його місцях розводити дуже чутливі до кліматичних умов європейські сорти винограду. Останні погано себе тут почувують, вимерзають. Слід дальше практикувати тут вирощування кращих Ізабельних сортів винограду, де Делавар рожевий, Отелло, Аврора, які добре зарекомендували себе в умовах області, дають високоякісну продукцію. Крім того, в перспективі необхідно більше уваги звернути на вирощування тут столового винограду, особливо раннього і середнього періоду дозрівання, що дозволило б одночасно розширити площі столового винограду в цілому по області.

Досягнення таких показників по росту площ і валового збору винограду в перспективі поряд з поліпшенням його сортименту та розміщення по території району, дозволить перетворити Іршавський мікрорайон в один з найкрупніших виноградарських мікрорайонів Закарпаття.

О ПОЗИЦИИ ХУДОЖНИКА
(По поводу некоторых произведений В. Ф. Пановой)

1. Идеиные, нравственные, эстетические позиции художника определяют направленность его творчества, а вместе с тем в большой мере определяют и значимость его произведений.

Нечеткость идейных позиций, мелкотемье, неумение правильно отнестись к своему герою — и при его выборе, и в оценке его поступков — все это пагубно сказывается на творчестве некоторых современных писателей, причем нередко и очень одаренных, более того — признанных, больших мастеров.

2. Много пишут о чеховской манере А. Арбузова, В. Пановой. Но, скажем, в последней пьесе А. Арбузова («Нас где-то ждут»), в «Сентиментальном романе» В. Пановой, в ее пьесах «Проводы белых ночей», «Как поживаешь, парень?» заметно не столько чеховское влияние, сколько противоречивость, расплывчатость идейных позиций их авторов.

3. Без творческого дара — без этой удивительной способности воссоздавать зримые приметы жизни, лепить живые человеческие характеры — нет художника.

Вера Федоровна Панова обладает этим счастливым, замечательным даром — талантом. Открыть наудачу любое ее произведение — и сразу же увлечет этот реальный мир, населенный живыми, чем-то знакомыми, чем-то даже близкими людьми.

Правдивы, увлекательны произведения писательницы — это немало. К тому же следует помнить, как доброжелательно рассказывает Вера Панова о самых повседневных делах, казалось бы, обыкновенных людей, как обязательны свойственные ей поэтичность языка, мягкость юмора.

Совершенно естественно и закономерно, что творчество этого выдающегося мастера обрело широкое признание и у советских читателей, и далеко за пределами нашей страны.

И у нас, и за рубежом издаются и переиздаются произведения Пановой, идут на сценах театров ее пьесы, с большим успехом демонстрируются фильмы, снятые по ее сценариям. Фильмы «Сережа», «Вступление» были отмечены высокими наградами на Международных фестивалях. «Сережа» полюбился кинозрителям едва ли не всего мира.

Тем интереснее и значительнее представляется уяснить, в чем же просчеты большого мастера, почему некоторые произведения В. Пановой, написанные несомненно талантливо, возбуждают столько споров, столько противоречивых толкований, и

для большинства читателей остаются, в конечном итоге, вне круга любимых книг.

4. Слабые стороны таких произведений Пановой, как «Кружилиха», «Времена года», «Сентиментальный роман», ее последних пьес — «Проводы белых ночей», «Как поживаешь, парень?» определены особенностями миропонимания самой писательницы, сказавшимися прежде всего на ее отношении к своим героям.

Собственно, герои В. Пановой чаще всего — не герои. В своих произведениях Панова пишет о будничном, повседневном, о людях, как говорится, простых, ничем особо не замечательных и не примечательных. Возражать против такого выбора круга тем и героев не приходится: своеобразие таланта, творческой манеры художника, его творческая индивидуальность определяют не только стиль, особенности изобразительных средств, но и тематику, и проблематику произведения.

У Пановой мы почти не встречаем героя-борца, героя-знаменосца. Но просчеты писательницы сказываются не в том, какой круг проблем она себе избрала, а в ее авторской позиции в решении этих проблем, не в том, кого она изображает, а в том, как она относится к изображенным людям.

5. Думается, что «Спутники» и «Сережа» Пановой пользуются наиболее полным признанием и наибольшей популярностью именно потому, что эти произведения пронизаны светом высоких идеалов.

6. В романе «Кружилиха» в силу половинчатости, непроясненности авторской позиции остались не раскрытыми ни общественная сущность противоречий между героями, ни общественная значимость изображаемого конфликта.

7. Не нашли достойного воплощения высокие эстетические идеалы в романе «Времена года». Герои произведения вызывают противоречивые чувства из-за нечеткости этической и эстетической оценки их самой писательницей.

8. Слишком незначительным оказался и сам герой «Сентиментального романа» и проблемы, связанные с историей его любви.

9. Произведения последних лет свидетельствуют о поиске В. Ф. Пановой героя, воплощающего лучшие моральные качества советского человека, но в утверждении доброты, искренности, человечности писательница склонна умалять роль рассудка, гуманность ее героев оказывается пассивной, жертвенной.

10. Нинка («Проводы белых ночей») мила, трогательна, но... жалка. Пленительны Нинкины поэтичность, стремление к красоте, непосредственность и сила ее чувств, но ее гражданская незрелость, инертность, безответственность глушат симпатию к ней.

«Проводы белых ночей» — пьеса без героя.

11. Холодно принята в широких кругах читателей и зрителей пьеса Пановой «Как поживаешь, парень?».

Возможно из-за того, что в пьесе добро выглядит не столько прекрасным, сколько прекраснодушным, что не Добро, а Зло показано как наступательная сила.

Но главная причина, видимо все-таки, в том, что доброта, терпимость, широта души Заботкина воспринимаются самой писательницей не без иронии. Не случайно единственный защитник и однодумец героя назван Голубооком. Трудно все-таки завоевать признание герою, которого сам автор считает ротошеем.

12. Так противоречивость решения проблемы положительного героя, спорность или даже неприемлемость этических и эстетических критериев Пановой в оценке изображаемого, т. е. уязвимость авторской позиции, мешают талантливому, своеобразному художнику, ограничивают значимость его произведений.

Б. Г. КРЖИВИЦЬКИЙ.

АГНОСТИЦИЗМ ЄГОВІЗМУ

Ідеологи єговізму пропагують вкрай хибні і реакційні погляди в галузі пізнання дійності, які є по суті релігійною різновидністю агностицизму. Переконливим підтвердженням цього є боротьба проповідників єговізму проти науки і пізнання об'єктивної реальності взагалі.

Відмовлення від пізнання об'єктивної реальності, заперечення «усякого іншого знання», крім бога Єгови та Христа, хіба це не є релігійно-сектантський агностицизм в самій його грубій формі?

Єговісти проголошують, що знання усїєї науки — ніщо, що вона тільки шкодить людині. Тому нібито не варто не тільки пізнавати, а навіть вивчати уже пізнані речі. Ідеологи єговізму пропонують зовсім заборонити в школах та вищих учбових закладах вивчати соціально-політичні науки, «відпирати» всі теорії і гіпотези природознавства, що мають матеріалістичний характер, або навіть матеріалістичну тенденцію. Вони дуже не задоволені тим, що в школах «говорено голосно тільки про еволюцію, про політику і різні питання соціальні». У них викликає сум і озлоблення те, що таке ж становище існує і в середніх та вищих учбових закладах.

Замість дійсно наукового знання ідеологи єговізму проголошують знання тільки біблій. Інколи вони, як було наведено вище, ще більше обмежують галузь пізнання і пропонують пізнавати людям тільки дві міфічні особи — Єгову та Христа.

Таким чином, проповідники єговізму виконують ту саму соціальну функцію буржуазного агностицизму: як можна більше перешкоджувати трудящим масам в пізнанні об'єктивної реаль-

ності і, особливо, суспільного життя, в пізнанні дійсних причин світових війн, злиднів, безробіття і т. п. і тим самим вони намагаються паралізувати боротьбу трудящих мас проти своїх експлуататорів. Відвернути ще у свідомості трудящих мас хід думки від цього небезпечного для буржуа шляху і направити його по чисто релігійному напрямку.

Якщо І. Кант хотів обмежити в певній мірі наукові знання, щоб залишити місце вірі, то проповідники єговізму ідуть ще далі — вони прямо виступають проти науки і матеріалізму взагалі. Єдине, на що вони погоджуються, це визнання, так званої, «чистої науки», тобто науки без теорії, гіпотез та матеріалістичних висновків. Робиться така поступка з того розрахунку, що «чисту науку» можна використати для видимого «доведення» існування бога. При цьому в ранг «чистої науки» допускається тільки те, що не суперечить Біблії та релігійним догмам єговістів.

На практиці така вимога зводиться по суті до ліквідації самої науки та її установ. Отже, позиція єговізму в середині ХХ століття нічим не відрізняється від середньовіччя, коли наука знаходилась в застої і її дозволяли лише постільки, поскільки вона виправдовувала релігійні догми.

І ось в наш час космічної техніки, в час розгорнутого будівництва комунізму (поки що в нашій країні) ми чуємо старі заклики. Ідеологи буржуазії (в протилежність своїм проповідникам) знов закликають з'єднати науку з релігією.

Справа в тому, що загниваючий клас буржуа не зацікавлений більше в зміні об'єктивної дійсності. Він боїться, щоб трудящі маси не застосували науку для революційної справи. Проповідники єговізму теж саме закликають до регресу. Тільки вони проголошують не стільки об'єднання, як заміну науки релігією. По суті вони проголошують дикунський заклик «Назад до середньовіччя!».

Проте як з'єднання науки з релігією, так і заміна природознавства єговізмом є жалюгідна спроба лишити науку її властивостей бути інструментом збереження і розвитку життя людства.

Одним з доводів ворожого ставлення єговістів до науки і навіть її заперечення є створення атомної і водневої бомби. Ватажки єговізму небачею помилково стверджують, що процес наукового пізнання нібито неминуче призведе не до розквіту життя, а до смерті всього світу. Так вони пишуть: «Сучасна наука не направлена до життя вічного. Навпаки, з розвитком бактеріологічної війни, з винаходом атомної і водневої бомби та іншої зброї масового знищення сучасна наука направлена до смерті».

Таке твердження верховодів єговізму не тільки хибне, але і

реакційне, бо воно має на меті створити невірне уявлення у читача. Більш того, така концепція розрахована замаскувати дійсні причини існування загрози атомної війни у трудящих мас. Справа в тому, що відкриття атомної енергії може бути застосовано як в мирних, так і у воєнних цілях. Все залежить, в чіих руках знаходиться це відкриття, яке може і небачено полегшити життя людей, і може бути страшною зброєю масового знищення цього життя.

Причина того, як будуть використані відкриття науки (на благо людству чи на його знищення), знаходиться не в науці, а в тих, хто стоїть при владі, хто використовує ті відкриття і досягнення. Не випадково, що перша атомна електростанція по виробництву електроенергії для господарства почала діяти в Радянському Союзі, а перша атомна бомба в світі для знищення була використана Сполученими Штатами Америки в Японії. Існування загрози розв'язання термоядерної війни лежить в імперіалізмі, бо сама його природа, його економічні відносини породжують час від часу світові війни за новий переділ світу.

Ось де знаходиться основна причина загрози для життя людей. Справа полягає в тому, який клас стоїть при владі. Звідси випливає відношення в тій чи іншій країні і до атомної енергії, і до науки взагалі.

Твердження автора еговістської брошури, що в усьому вина наука і тому не слід її навіть вивчати, не витримує ніякої критики, але еговіст не заспокоюється. Він пише: «Сучасна наука не є найважливішою річчю, з якої необхідно одержувати знання».

По суті це є жалюгідна спроба обманути людей, замаскувати дійсні причини виникнення воєн, дійсні причини тої загрози термоядерної війни, яка ще існує в наші дні.

І в цей час еговізм закликає не одержувати необхідні знання, не шукати дійсні причини цієї загрози, щоб ліквідувати їх, а задовольнятись тим хибним твердженням, яке проголошується еговізмом. Все це проголошується тільки на угоду імперіалізму та колоніалізму, а не на користь трудящим масам.

Трудящі маси завжди тягнулися до знань. Чим більше трудящим масам відомо про історичний розвиток, чим глибше пізнають його закономірності, тим краще вони можуть враховувати це знання в своїх революційних діях.

Знання дає людям переконливість в рішенні тої чи іншої справи. В розв'язанні майже всіх питань життя і суспільства люди повинні враховувати цілий ряд факторів, які відіграють певну роль в зв'язку з їх діями. Рішення того чи іншого питання життя тим більше буде невизначеним і навіть помилковим, чим менше відомі і вивчені фактори та їх дійсна сутність. І навпаки, чим більше люди праці вивчили і пізнали саму сутність усіх

факторів суспільного явища, тим менше буде помилкових та хибних дій і рішень в поведінці трудящих мас.

Ось чому наша партія завжди робить все, щоб трудящі оволодівали наукою, ось чому Комуністична партія завжди підтримує розвиток науки і виступає завжди на стороні науки, проти релігії і церкви.

Великі зміни в співвідношенні сил як між наукою та релігією, так і між матеріалізмом та ідеалізмом в наш час дають підстави зробити висновок: остаточна перемога в історичному плані вже визначена. Вона на боці науки та матеріалізму, на боці марксизму-ленінізму.

Т. А. ОМЕЛЬЧЕНКО.

УЧАСТЬ ЖІНОК ПРИКАРПАТТЯ В БОРОТЬБІ ЗА ВОЗЗ'ЄДНАННЯ З РАДЯНСЬКОЮ УКРАЇНОЮ

Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції викликала бурхливе революційне піднесення в усіх країнах, а також на Прикарпатті. Трудящі Західної України виступали за своє соціальне і національне визволення.

Керівною силою в цій боротьбі виступала молода Комуністична партія Східної Галичини, переіменована в 1923 році в КПЗУ. Вона була складовою частиною Комуністичної партії Польщі. КПЗУ відіграла величезну роль авангарда і організатора єдиного фронту боротьби польських і українських трудящих.

Революційно-визвольна боротьба трудящих Західної України в період 1921—23 рр. носила різноманітні форми: страйки міського і сільського пролетаріату, демонстрації, виступи селян, партизанська боротьба, бойкот заходів польських властей та інше.

Польська буржуазія робила все можливе, щоб силою придушити національно-визвольний рух трудящих окупованих земель. Тисячі людей без суду відправлялись у табір Березу-Картузьку. Багатьох революційних діячів замордували польські окупанти.

Активну участь у визвольній боротьбі разом з чоловіками брали і жінки. Вони брали участь в першотравневих демонстраціях, щорічно відзначали Міжнародний жіночий день — 8 березня. Брали участь і в інших виступах, що були спрямовані проти режиму Пілсудського, розповсюджували листівки тощо. Так, в 1933 році в день 8 березня розклеєно було багато листівок в Кобаках Косівського повіту, в Станіславі та інших містах. Одна з них була такого змісту: «8 березня — Міжнародний день робітниць і селянок. У день 8 березня домагаємося відірвання Західної України від Польщі і прилучення до Радянської республіки. Геть з польською окупацією Західної

України! Геть з новим карним кодексом! Геть з нашим судом! Геть з війною на Радянський Союз! Хай живе Радянська Польща! Хай живе 8 березня і всі працюючі жінки! В ряди Комуністичної партії!».

Такого ж змісту були і інші листівки. Під час розклеювання цих відозв була затримана Василина Неник з Кобак, яку зразу віддали до суду в Кутах Косівського повіту. Трудящі жінки брали активну участь в діяльності КПЗУ. Так, наприклад, Ватаманюк Марія з села Рожнева Косівського повіту, Роза Гельдфельд — член КПЗУ неодноразово приймали участь в конференціях КПЗУ. Марія Корбутяк допомагала збирати населення до участі в демонстраціях і мітингах, Кондратевич Катерина, Олена Луканюк були учасниками багатьох страйків і демонстрацій, за що притягалися до судової відповідальності.

Значна кількість жінок приймала участь в страйку будівельних робітників в Городенці 11 травня 1925 р., які вимагали підвищення заробітної плати. Організаторами цього виступу були робітниці Ганна Парущак, Марія Чернецька, які проводили агітацію серед робітників за організацію страйку, і як ініціаторів їх було заарештовано і передано до суду. З вересня 1937 року почався страйк на шкіряному заводі Маргошеса в м. Станіславі, в якому взяло участь 220 робітників, в тому числі 28 жінок. Робітники вимагали підвищення заробітної плати, заключення колективних договорів. Посилювався антирелігійний рух, в якому також брали участь жінки.

22 грудня 1931 р. Марія Дупей з Кобак організувала в селі Попельниках збори, в яких взяла участь переважно жіноча молодь. На цих зборах Марія Дупей закликала присутніх не ходити до церкви і взагалі не виконувати релігійних обрядів. З метою дальшої боротьби і проведення антирелігійної пропаганди в Попельниках організовано комітет, до складу якого ввійшли Настя Романюк, Олена Нерисниця, Марія Крижанівська.

В революційній боротьбі приймали участь і прогресивні учителі. Так, наприклад, Генік Салька, учителька народної школи с. Ганусівки, Станіславського повіту, проводила серед шкільної молоді агітаційну роботу, розповсюджувала комуністичні листівки.

Буржуазний уряд Польщі посилював репресії проти трудящих, що вели постійну боротьбу за соціальне і національне визволення. Але ні терор, ні переслідування не зломали волю трудящих в боротьбі за своє визволення і воз'єднання з Українською Радянською Соціалістичною Республікою. Керівною і спрямовуючою силою в цій боротьбі були КПП і КПЗУ.

Нарешті у вересневі дні 1939 року, коли над трудящими Західної України нависла загроза поневолення з боку фашистської Німеччини, зі Сходу з країни Рад прийшла своєчасна до-

1

помога, прийшов порятунок. В жовтні 1939 року у Львові Народні Збори проголосили встановлення влади трудящих в особі Рад і вирішили просити Верховну Раду Союзу Радянських Соціалістичних Республік включити західноукраїнські землі до складу Української РСР.

Першого листопада 1939 року 5-та сесія Верховної Ради СРСР прийняла закон про включення Західної України до складу Радянського Союзу і воз'єднання її з Українською РСР. Це був великий історичний акт, який відкрив період глибоких революційних зрушень, соціалістичних звершень.

Серед багатьох проблем Комуністична партія успішно розв'язала жіноче питання і поставила бувшу безправну жінку Прикарпаття на рівень активного будівника комунізму.

Сьогодні жінки Радянського Прикарпаття, використовуючи багатющий досвід жінок нашої багатонаціональної країни, з небаченим натхненням віддають всі свої сили, знання величній справі будівництва комунізму. Серед них Герої Соціалістичної Праці ланкові Яремійчук М. О., Лозиняк М. Я., доярки Шабат А. І., Ферлей М. П., Борин Т. М. — депутат Верховної Ради УРСР, голова колгоспу Хромичева С. Й. — депутат Верховної Ради УРСР, свинарка колгоспу «Шлях до комунізму» Калуського виробничого управління Герасимів Р. В. і багато інших.

Розкріпачення жінки Прикарпаття, її активна участь в комуністичному будівництві — велике історичне завоювання радянського суспільства, ленінської Комуністичної партії.

З М І С Т

стор.

М. К. Кучеров. Вплив Великої Жовтневої соціалістичної революції на розвиток революційного руху на західно-українських землях і виникнення перших комуністичних організацій	3
І. І. Червінкін-Корольов. До питання про роль міжнародного імперіалізму в загарбанні Східної Галичини панською Польщею	6
В. П. Бондаренко. Роль журналу «Вікна» та групи «Горно» у визвольній боротьбі західноукраїнських трудящих	9
О. П. Сьома. КПЗУ в боротьбі за створення єдиного, антифашистського фронту (1934 — червень 1938 рр)	12
В. Я. Мороз. Луцький процес 1934 р.	16
В. Я. Мороз. Участь західноукраїнських селян у страйковому русі 1936—1937 рр. в Польщі	19
Г. К. Потоцький. Формування нової людини — найвидатніший результат возз'єднання західноукраїнських земель в єдиній Українській Радянській державі	20
Є. К. Цепенда. Ленін і Західна Україна	24
П. С. Федорчак. Партійні організації західних областей Української РСР в боротьбі за розгортання трудової активності робітничого класу в період розгорнутого будівництва комунізму	26
П. І. Арсенич, А. П. Загоруйко. Розквітає культура Радянського Прикарпаття	29
П. І. Арсенич. Соціалістичні перетворення в культурі трудящих Косівського району, Івано-Франківської області за роки Радянської влади	33
С. І. Копчак. Про національний склад населення сучасної Івано-Франківської області	36
В. А. Бутковський. Формування господарства Буковини до возз'єднання з Радянською Україною	39
В. А. Бутковський. Здійснення віковичної мрії трудящих Буковини — возз'єднання з Радянською Україною	43
О. Ю. Мельник. Пісенна творчість Закарпаття про возз'єднання його з Радянською Україною	46
В. М. Мельник. Соціалістичні перетворення в промисловості Закарпаття 1946—1948 рр.	51
О. М. Гуцуляк. Створення нового виноградарського мікрорайону на Закарпатті за роки Радянської влади	54
О. Б. Райківська. О позиції художника (по поводу некоторых произведений В. Ф. Пановой)	58
Б. Г. Крживицький. Агностицизм єговізму	60
Т. А. Омельченко. Участь жінок Прикарпаття в боротьбі за возз'єднання з Радянською Україною	63

НБ ПНУС

bn4137

БГ 00542. Здано до набору 25. XI. 1964 р. Підписано до друку 23. XII.
1964 р. Формат 60 x 90 ¹/₁₆. Папер арк. 2,25. Друк арк. 4,5. Тираж 250 шт.
Зам. № 2660.

Жидачівська районна друкарня.